

ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 11, Sayı: 147, Aralık 2023, s. 408-446

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.72818>

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date
2.10.2023

Yayımlanma Tarihi / The Publication Date
29.12.2023

Dr. İrem YOLA ÇETİN

FMV Işık Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
irem.yola@isikun.edu.tr
Orcid: 0000-0003-2792-5057

Doç. Dr. Berna AKÇINAR

FMV Işık Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Psikoloji
berna.akcinar@isikun.edu.tr
Orcid: 0000-0003-4768-7463

Uzman Klinik Psikolog Ece HOŞCEYLAN TÜRKÜN

FMV Işık Üniversitesi, Klinik Psikoloji
ece.hosceylan@isik.edu.tr
Orcid: 0000-0001-8602-7877

EVLİ BİREYLERİN ÇOCUKLUKTAKİ EBEVEYNLEŞME YAŞANTILARI ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA

Öz

Ebeveynleşme ebeveynin çocuğu kendi ebeveyni yerine koyduğu; buna uygun ihtiyaçlarını ve/veya kişisel beklentilerini çocuktan karşılamasını beklediği, kendisine ait rolü ve sorumluluğu çocuğa yüklediği ebeveyn-çocuk arasındaki ilişkide özel bir bozulma olarak tanımlanmaktadır. Araştırmanın amacı ebeveynleşme yaşantısını ayrıntılı değerlendirmek ve çocukluk dönemindeki ebeveynleşme yaşantılarının, yetişkinlikte hem bireysel hem de yakın ilişkilerde gözlenen etkilerini ortaya koymaktır. Bu amaçla araştırmada nitel yöntem ve yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak yaklaşık bir saat süren derinlemesine çevrimiçi görüşmeler yapılmıştır. Bu bağlamda 7 evli katılımcıya 9 görüşme sorusu sorulmuştur. İlk yedi madde katılımcıların çocuklukta deneyimledikleri ebeveynleşme yaşantılarının ayrıntılarını, niteliğini ve ebeveynleşme kavramının yapısını değerlendirmeye yönelik

sorulardır. Son iki soru ise çocuklukta ebeveynleşme yaşantısının genel olarak şimdiki ilişkilerini nasıl etkilediği hakkındaki düşünceleri, duyguları ve algılarını değerlendirmeye yönelik sorulardır. Görüşmelerden elde edilen verilere içerik analizi uygulanmış ve kategoriler belirlenmiştir. Kodlama süreci araştırmacılar tarafından yürütülmüştür. Buna göre 'ebeveynleşmeye ilişkin duygular', 'yetişkin rolü üstlenmek' vb. gibi 11 ana kategori ve 48 alt kategori olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bulgulara göre çocukluk çağında ebeveyn kaybının ve ailenin gelir düzeyinin düşük olmasının ya da aile içi ani ekonomik değişikliklerin ebeveynleşmeyi ortaya çıkaran ve/veya ebeveynleşmeyle ilgili önemli faktörler olduğu düşünülmektedir. Nitel verilerin analizi ile elde edilen bulgular, ebeveynleşme kavramının anlaşılmasına katkı sağlamasının yanı sıra, literatürle uyumlu ve farklılaşan önemli yanları ortaya çıkarması açısından önemlidir. Elde edilen bulgulara göre ebeveynleşme yaşantısına özgü terapi tekniklerinin geliştirilmesi, ebeveynleşme açısından risk altında olan çocuk ve ergenlere yönelik koruyucu çalışmaların yapılması, ebeveynlere yönelik bilgilendirme ve seminer çalışmalarının düzenlenmesi ile ebeveynleşme kavramının kültürlerarası çalışmalarla değerlendirilmesi önerilmiştir.

Anahtar kelimeler: Ebeveynleşme, Evlilik, Yakın İlişkiler, Nitel araştırma

A QUALITATIVE RESEARCH ON THE CHILDHOOD PARENTIFICATION EXPERIENCES OF MARRIED INDIVIDUALS

Abstract

Parentification is where the parent replaces their child with their parents; defined as a special deterioration in the relationship between the parent and the child, where he expects the child to meet his/her needs and/or personal expectations accordingly, and imposes his/her own role and responsibility on the child. The aim of the research is to understand the nature of the parentification experiences of married individuals during their childhood. For this purpose, using the qualitative method, semi-structured interview forms and in-depth online interviews were conducted with the participants which lasted about one hour and semi-structured interview forms. In this context, 9 interview questions were asked to 7 married participants. The first seven items aimed to evaluate the details and quality of the parentification experiences in childhood and the structure of the concept of parentification. The last two questions are evaluating thoughts, feelings, and perceptions about how childhood parenting experiences affect current relationships in general. Content analysis were applied to the data obtained from the interviews and the themes were determined. The coding process was carried out by the researchers. Accordingly, it has been determined that there are 11 main themes and 48 subthemes such as 'feelings about parenting', 'taking the adult role' etc. According to the findings, it is thought that the loss of a parent in childhood is an important factor that reveals and/or parentification, low income level of the family in childhood or sudden economic changes for the family are important factors that lead to parentification. The findings obtained through the analysis of qualitative data are important in terms of contributing to concept of parentification, as well as revealing important aspects that are compatible and differentiated with the literature. According to the findings,

it was recommended to develop therapy techniques specific to the parentification experience, to carry out protective studies for children and adolescents at risk for parentification, to organize information and seminars for parents, and to evaluate the concept of parentification with intercultural studies.

Keywords: Parentification, Marriage, Close Relationships, Qualitative Research

GİRİŞ

Aile, üyelerinin birbirleriyle etkileşimsel örüntüler aracılığı ile işlev gördüğü ve bu etkileşimsel örüntüleri düzenleyen kuralları içeren bir sistemdir. Aile üyelerinin birbirleriyle ilişkisinin, özellikle anne ve babanın çocukla ilişkisinin çocuğun kişiliğinin gelişiminde, kuracağı yakın ilişkilerin nasıl olacağını belirlemede çok önemli olduğu düşünülmektedir (Bowlby, 1982; Winnicott, 1960). Aile üyeleri arasındaki sınırların açık, karşılıklı ilişkiyi ve üyelere ait görevleri gerçekleştirmeyi mümkün kılan, üyelerin ve özellikle çocuğun özerkliğini koruyan bir yapıda olduğunda (Minuchin, 2018) çocuğun kişiliğinin ve yakın ilişkilerinin sağlıklı bir gelişim içinde olacağı düşünülmektedir. Öte yandan Boszormenyi-Nagy ve Spark'ın (1973) ilk defa öne sürdüğü "ebeveynleşme" kavramı ebeveyn-çocuk arasındaki ilişkide özel bir bozulma olarak kabul edilirken çocukta sağlıklı bir kişilik gelişimi ve yakın ilişki sorunlarını ortaya çıkardığı düşünülmektedir.

Ebeveynleşme temel olarak, ebeveynin çocuğu kendi ebeveyni yerine koyduğu; buna uygun ihtiyaçlarını ve/veya kişisel beklentilerini çocuktan karşılama beklendiği, kendisine ait rolü ve sorumluluğu çocuğa yüklediği ebeveyn-çocuk arasındaki ilişkide özel bir bozulma olarak tanımlanmaktadır (Boszormenyi-Nagy ve Spark, 1973). Daha sonra gelen kuramcılar ebeveynleşme kavramına katkıda bulunmuş ve ebeveynleşmenin çeşitlerini açıklamışlardır. Buna göre Kerig (2005) ebeveynleşmeyi ebeveyn-çocuk ilişkisinde bir "sınır çözülmesi" olarak değerlendirmiş ve sınır çözülmesinin dört farklı şekilde görülebileceğini açıklamıştır. Bunlar; aile üyelerinin çocuğun özerkliğini kısıtlayacak şekilde çocuklarıyla aşırı ilgili olma hali ile karakterize iç içe geçme (enmeshment) (Kerig, 2005; Minuchin, 2018); çocuğun özerkliğini iç dünyasını kontrol ederek ve zorlayarak göz ardı etmeye dayalı müdahalecilik (intrusiveness) (Kerig, 2005); çocuğa eş gibi baştan çıkarıcı ve yakın davranmayla karakterize partner-eş haline gelme (spousification) (Sroufe ve Ward, 1980) ve çocuğu akranı ve/veya yetişkin bir arkadaşı konumuna koyarak buna uygun davranılması ile karakterize yetişkinleştirme (adultification) (Kerig, 2005) şeklindedir. Literatürde ebeveynleşmenin her zaman olumsuz değerlendirilen bir yapısının olmadığı ve olumlu sonuçlarla da ilişkisi olabileceği görülmüştür (East, 2010; Le Goff, 2001). Bu doğrultuda Jurkovic (2014) yıkıcı ve işlevsel ebeveynleşmeyi tanımlamıştır. Bununla birlikte ebeveynleşmenin şiddetini etkileyen, bir başka ifadeyle yıkıcı ebeveynleşmeye yol açan faktörleri de belirtmiştir. Bu faktörleri açıklık (overtness), ebeveynleşme yaşantısının çeşidi, kapsam ve sorumluluk, bakım verilen nesne, yaşa uygunluk, içselleştirme, aile sınırları, sosyal açıdan meşru olma ve etik olarak belirtmiş ve bu faktörlerin yıkıcı ebeveynleşme yaşantısının nasıl bir yaşantı olacağını etkilediğini ifade etmiştir. Bu faktörler arasında ebeveynleşme yaşantısının çeşidi bu çalışma için önemlidir.

Jurkovic'e (2014) göre araçsal ve duygusal ebeveynleşme şeklinde iki çeşit ebeveynleşme yaşantısı bulunmaktadır. Araçsal ebeveynleşme çocukların yetişkinlerin üstlenmesi gereken alışveriş, ev temizliği, yemek yapma, kardeşlerin bakımı gibi günlük görevleri üstlenmesi olarak açıklanırken duygusal ebeveynleşmenin çocuğun bir eş ve yetişkin gibi davranarak ebeveynleri-

nin sırdaşı, refakatçisi olması, çatışmalarına arabulucuk ederek onları yatıştırması, bakım vermesi ve desteklemesini içerdiği belirtilmiştir (Jurkovic, 2014). Ebeveynleşmenin ebeveyn-çocuk, özellikle anne-çocuk ilişkisi içerisinde nasıl kazanıldığı, içselleştirildiği ve yetişkinlik hayatında da devam ettiği en iyi psikodinamik yaklaşım (Kohut, 1971; akt. Akça, 2017; Winnicott, 1960) ve bağlanma kuramı (Bowlby, 1982) ile açıklanabileceği düşünülmüştür. Ebeveynleşme yaşantısının ortaya çıkmasına zemin hazırlayan çeşitli risk faktörleri de belirlenmiştir. Bunların başında ebeveynlerin boşanmış olması (Martin, 1995); ebeveynlerin biri ya da ikisinin alkol kullanımı/bağımlılığı (Carroll ve Robinson, 2000), madde bağımlılığı (Stein, Riedel ve Rotheram-Borus, 1999) ve depresyon (Van Loon, Van de Ven, Van Doesum, Hosman ve Wittenman, 2017) gibi kronik psikolojik ya da HIV, romatoid artrit gibi kronik fiziksel bir hastalığa sahip olması (Duryea, 2007; Tompkins, 2007); ailenin düşük sosyo-ekonomik seviyesi (Sroufe ve Ward, 1980), eğitim düzeyi ve kardeş sayısı (Zencir, 2018) ile en büyük çocuk olma (Duryea, 2007) gelmektedir.

Ebeveynleşmenin çocukluk ve yetişkinlikte birçok olumsuz sonuçla ilişkilendirildiği görülmüştür. Bu olumsuz sonuçların yanı sıra ebeveynleşmenin en önemli etkisinin bireyin kişiliği, kişilik ile şekillenen kişilerarası davranış örüntülerinin belirlenmesi ve yakın ilişkiler üzerine olduğu düşünülmektedir. Boszormenyi-Nagy ve Spark (1973) tarafından ilk defa ayrıntılı bir şekilde açıklanan ve kavramsallaştırılan “ebeveynleşme” deneyiminin çocukta nasıl ortaya çıktığı, nasıl deneyimlendiği, bu yaşantıya özgü özelliklerin nasıl kazanıldığı, ebeveyn-çocuk, özellikle anne-çocuk ilişkisi içerisinde kazanılarak nasıl içselleştirildiği, kişilik oluşumu ve kişilerarası ilişkileri nasıl etkilediği ve yetişkinlikte nasıl kalıcı hale geldiği özellikle psikodinamik yaklaşım (Kohut, 1971; akt. Akça, 2017; Winnicott, 1960) ve bağlanma kuramlarıyla (Bowlby, 1982) açıklanabilir niteliktedir. Bununla birlikte psikodinamik yaklaşımda sahte benlik (Winnicott, 1960); bağlanma teorisine göre kompulsif bakım veren (Bowlby, 1982) gibi kavramların da ebeveynleşme yaşantısıyla benzerlik gösterdiği değerlendirilmiştir. Söz konusu bağlanma ve psikodinamik kuramlarla da desteklediği gibi çocukluk çağı ebeveynleşme yaşantıları aslında kişiliği, kişilik özelliklerinin gelişimini önemli ölçüde etkilemekte ve bu etki yetişkinlikte de sürmektedir. Bu bağlamda yapılan çalışmalar da anne-bebek arasında kurulan bağlanmanın niteliğinin zaman içerisinde sabit kaldığı, değişmediğini göstermekte (Fraley, 2002; Waters, Merrick, Treboux, Crowell ve Albersheim, 2000); bireyin arkadaşlık (Fraley ve Davis, 1997) ve romantik (Perris ve Andersson, 2000) ilişkilerine aktarıldığını ifade etmektedir. Ebeveynleşme ve kompulsif bakım verme açısından değerlendirildiğinde çocukluk çağında ebeveynleşme yaşantısı deneyimleyen çocukların yetişkinlikte yakın ilişkilerinde kompulsif bakım verme davranışları ve becerileri sergiledikleri gösterilmiştir (Bourassa ve Allen, 2010; Nuttall, Coberly ve Diesel, 2018). Söz konusu ebeveynleşme yaşantısına özgü gelişen kişilik özelliklerinin de en iyi yakın ilişkilerde gözlemlenebileceği düşünüldüğünden çalışmaya evli bireyler dahil edilmiştir. Çocukluk çağında ebeveynleşme yaşantısının etkilerinin yakın ilişkilerde görünür hale geldiği; yakın ilişkileri çeşitli açılardan etkilediğine ilişkin olarak West ve Keller (1991), çocuğun ebeveynleriyle olan ilişki yapısının yetişkinliğe taşındığını ve sonra kurulacak yetişkin ilişkileri için bir şablon görevi gördüğünü ifade etmiştir. Bu doğrultuda eşlerin ortak ya da bireysel sahip oldukları demografik ve kişisel özelliklerinin dışında çocuklukların da ebeveynleriyle olan ilişki niteliğinin, evlilik uyumunu etkilediği düşünülmektedir. Bu bağlamda çocukluk çağı ebeveynleşme yaşantısı ile evlilik uyumu ilişkisini değerlendiren çalışmalara bakıldığında evlilik ya da yakın ilişkinin çeşitli özellikleri ile ebeveynleşme yaşantısı arasındaki ilişkiyi açıklayan çalışmaların olduğu görülmüştür. Örneğin Weisner ve arkadaşları (1977), partnerlerin kendi ebe-

veynleriyle olan ilişkilerinde içselleştirdikleri ve içe attıkları temsillerin kendiliklerinin ve kimliklerini bütünleştirmenin temelini oluşturduğunu ve bunun da evlilik ilişkisine ilişkin başarı ve uyumu büyük ölçüde belirlediğini ifade etmektedir. Yapılan bir çalışmada duygusal ebeveynleşmenin romantik ilişkide “bakım verme” davranışı (Bourassa ve Allen, 2010; Valteau vd., 1995;) ile ilişkili olduğu; bunun da düşük ilişki doyumu (Bourassa ve Allen, 2010) ve eşin bir eşi gibi değil onun bakım vereni konumunda kalma eğilimi ile ilişkisi olduğu gösterilmiştir (Wells vd., 1999). Fullinwider-Bush ve Jacobvitz’in (1993) yaptıkları bir çalışmada çocukluklarında rol değişimi deneyimleyen genç yetişkin kadınların yetişkinliklerinde özellikle romantik ilişkilerinde kendi ihtiyaçlarını, isteklerini ve kimliklerini daha az keşfettiler bulunmuştur. İlgili literatür kapsamında bu nitel çalışma ile ebeveynleşme yaşantısını ayrıntılı değerlendirmek ve çocukluk dönemindeki ebeveynleşme yaşantılarının, yetişkinlikte hem bireysel hem de yakın ilişkilerde gözlenen etkilerini ortaya koymak amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Örneklem

Araştırmaya, ilgili literatür göz önünde bulundurularak ebeveynleşme yaşantılarının bireysel ve yakın ilişkilerdeki etkilerini araştırmak üzere 7 evli katılımcı dahil edilmiştir. Bunun yanı sıra bu araştırma, başka bir nicel çalışmanın devamı niteliğinde olup, örneklem, nicel çalışmada yer alan “Filiyal Sorumluluk Ölçeği-Yetişkin Versiyonu”ndan alınan toplam puanın 1 ve 2 standart sapma yüksekliğinde puanı olan ve nicel çalışmanın sonunda nitel çalışma için onay veren katılımcılardan oluşmaktadır. Bu doğrultuda örneklem grubu, araştırmacılar tarafından erişilebilir olan ve çalışmaya katılmaya gönüllü evli bireylerden oluşmaktadır. Araştırmada yer alan yedi katılımcıdan biri erkek diğerleri kadındır. Katılımcılar 36-51 yaş aralığında olup evlilik süreleri 7-30 yıl arasında değişmektedir. Katılımcılardan ikisi üniversite üstü, ikisi üniversite, biri lise, biri ortaokul ve biri ilkokul mezunudur. Katılımcılardan altısı ücret karşılığı bir işte çalışmaktayken biri ev hanımıdır. Katılımcılara ilişkin demografik bilgiler Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1

Katılımcıların Demografik Özellikleri

Katılımcı Kod	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Düzeyi	Meslek	Evlilik Süresi
K1 (ID1)	Kadın	45	Üniversite Üstü	Mimar	11
K2 (ID2)	Kadın	36	Üniversite Üstü	Pazarlama Direktör Yardımcısı	7
K3 (ID3)	Kadın	41	Üniversite	Satın Alma Uzmanı	13
K4 (ID4)	Erkek	51	Ortaokul	Oto tamircisi	25
K5 (ID5)	Kadın	49	Lise	Muhasebe	24
K6 (ID6)	Kadın	42	Üniversite	Öğretmen	12
K7 (ID7)	Kadın	48	İlkokul	Ev Hanımı	30

Ölçüm Araçları

Nitel çalışma için yapılan görüşmede literatürle uyumlu olarak katılımcı tarafından hazırlanan yarı-yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılmıştır. Bu bağlamda söz konusu yarı yapılandırılmış görüşmede değerlendirilen görüşme soruları şu şekildedir:

1. Çocukken yetişkin rolü üstlenme deneyimini nasıl tarif edersiniz? Açıklayınız (Dial, 2014).

Bu görüşme sorusu katılımcıların kendi öznel ebeveynleşme deneyimlerini tüm yönleriyle değerlendirebilmek amacıyla sorulmuştur.

2. Çocukken hatırladığınız kadarıyla yetişkin rolünü ne kadar süre ile üstlendiniz? Bu rol kendi ebeveynleriniz için hala sürüyor mu?

Ebeveynleşme deneyimini kısa ve geçici olanlar ile uzun ve kronik bir şekilde deneyimleyen kişiler arasında ebeveynleşmenin sonuçları ve sonraki ilişkilere etkisi açısından farklılık olduğu gösterilmiştir (Hooper, 2008). McMahan ve Luthar (2007) ebeveynleşmeyi kısa bir süre deneyimlemenin patolojik ve olumsuz sonuçlardan ziyade yetkinlik ve yeterliliğin artması ile ilişkili olduğunu bulmuştur (McMahan ve Luthar, 2007; akt. Hooper, 2008). Buna göre ebeveynleşmenin olumlu ve olumsuz yaşantılarla ilişkisinde maruz kalma süresinin önemli olduğu düşünüldüğü için bu soru sorulmuştur.

3. Yetişkin rolünü üstlenmeye başladığınızda kaç yaşındaydınız?

Küçük yaşlarda deneyimlenen kötü muamelenin (ihmal, fiziksel ve cinsel istismarın) ergenlikte ya da daha geç yaşta deneyimlenen kötü muameleye kıyasla yetişkinlikte daha fazla depresyon ve anksiyete ile ilişkili olduğu gösterilmiştir (Kaplow ve Widom, 2007).

4. Çocukken üstlendiğiniz yetişkin rolünün adil olduğunu düşünüyor musunuz?

Aile ilişkileri değerlendirildiğinde o zamanki çocuğun ebeveynleşmeyi adil olarak algılayıp algılamamasının yıkıcı ebeveynleştirme süreçlerini açıklamada kritik olduğu bulunmuştur (Jurkovic vd., 2001).

5. Çocukken yetişkin rolü üstlenme deneyiminin olumlu ve olumsuz yanları sizin için neler oldu? (Dial, 2014).

Bu soru katılımcıların kendi öznel ebeveynleşme deneyimlerine göre olumlu ve olumsuz yanları değerlendirmek için sorulmuştur.

6. Size göre yetişkin rolünü üstlendiğiniz dönemlerde çevrenizde bu rolü üstlenen başka çocuklar da var mıydı?

7. İçinde bulunduğunuz çevre ve kültür açısından düşündüğünüzde yetişkin rolünü üstlenmeniz beklenen ve desteklenen bir rol müydü? (Hooper, 2008)

Çevre ve kültürün ebeveynleşme deneyimine etkisi olabileceği değerlendirildiğinden (Jurkovic, 2014; Kağıtçıbaşı, 2013; Kağıtçıbaşı ve Ataca, 2015) 6. ve 7. sorular sorulmuştur.

8. Çocukken yetişkin rolü üstlenmek size göre şimdiki ilişkilerinizi nasıl etkiliyor? (Dial, 2014)

Bu görüşme sorusu katılımcıların ebeveynleşme deneyimlerinin evlilik ilişkisi dışındaki ilişkilerini nasıl etkilediğini değerlendirmek amacıyla sorulmuştur.

9. Çocukken yetişkin rolü üstlenmenin evlilikten aldığınız doyumunu, eşinizle fikir birliğinizi, bağlılığınızı ve duygularınızı, sevginizi eşinize göstermenizi size göre etkiliyor mu? Etkiliyorsa nasıl?

Bu görüşme sorusu katılımcıların ebeveynleşme deneyimlerinin evlilik ilişkisine etkisini ve genel evlilik uyumlarını değerlendirmek amacıyla sorulmuştur.

İlk yedi madde katılımcıların çocuklukta deneyimledikleri ebeveynleşme yaşantılarının ayrıntılarını, niteliğini ve ebeveynleşme kavramının yapısını değerlendirmeye yönelik sorulardır. Son iki soru ise çocuklukta ebeveynleşme yaşantısının genel olarak şimdiki evlilik ilişkisine etkisini değerlendirmeye yönelik sorulardır.

İşlem

Çalışmaya başlamadan önce Işık Üniversitesi Etik Kurulundan onay alınmıştır. Çalışma için katılımcılar gönüllü olarak çalışmaya dahil olmuş ve bilgilendirilmiş onam formunu onaylamışlardır. Ebeveynleşme kavramı ve evlilik ilişkisini değerlendirmeye yönelik analizlerin yapıldığı bu çalışma, daha önce de bahsedildiği gibi başka bir nicel çalışmanın devamı niteliğinde olup, nitel çalışmaya dahil edilen yedi katılımcıdan önce nicel çalışmada yer alan “Filial Sorumluluk Ölçeği-Yetişkin Versiyonu” sorularını yanıtlamaları ve nicel çalışmanın sonunda gerçekleşecek nitel çalışmaya katılım onayı vermek isteyip istemedikleri sorulmuştur. Onay veren katılımcıların yanıtları analiz edilerek alınan toplam puanı 1 ve 2 standart sapma yüksek olan katılımcılar belirlenmiş ve nicel çalışmanın sonunda nitel çalışmaya dahil edilmişlerdir.

Araştırmaya dahil edilecek katılımcılar ile görüşmeler Eylül-Kasım 2022 tarihleri arasında, çevrimiçi olarak yürütülmüş ve kayıt altına alınmıştır. Görüşmenin kaydının alınacağına ilişkin görüşmenin başında katılımcılardan sesli onam alınmıştır. Görüşmeler yaklaşık bir saat sürmüştür. Nitel çalışma için değerlendirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler, çocukluk çağı ebeveynleşme kavramının nasıl deneyimlendiğine, ebeveynleşmeye etkisi olabileceği gösterilen durumları belirlemeye, şimdiki ilişkileri ve evlilik ilişkisini nasıl etkilediğini anlamaya ve açıklamaya yönelik sorulardan oluşmuştur. Bu doğrultuda görüşmelerde katılımcılara ‘ölçüm araçları’ başlığı altında belirtilmiş olan dokuz soru belirtilen sıra ile yöneltilmiştir. Belirtilen sorulara verilen yanıtları ayrıntılandırmak için ihtiyaç duyulduğunda “Nasıl?”, “Biraz daha açıklar mısınız?”, “Daha başka eklemek istediğiniz şeyler var mı?” şeklinde çeşitli ek sorulara da yer verilmiştir.

Görüşmelerin tamamlanması yaklaşık 3 ay sürmüştür. Sonrasında görüşmeler deşifre edilmiş ve analize uygun bir hale getirilmiştir. Deşifrelerin hazırlanması, içerik analizinin yapılması ve raporlanması yaklaşık bir ay sürmüştür. Görüşmelerin deşifresi uygulamacı ve psikoloji lisans programından bir öğrencinin desteği alınarak tamamlanmıştır. İçerik analizi ise araştırmacılar tarafından yürütülmüştür.

Veri Analizi

Çalışmada söz konusu deşifreler hazırlandıktan sonra araştırmacılar tarafından birbirinden bağımsız bir şekilde kodlanmıştır. Görüşmelerden elde edilen verilere içerik analizi uygulanmış ve ana kategoriler ile alt kategoriler belirlenmiştir. Ardından belirlenen kategoriler ve alt kategorilere yönelik görüşmeler değerlendirilmiş, bulgular elde edilmiş ve yorumlanmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Araştırmacılar tarafından yapılan içerik analizi sonucunda 11 ana kategori ve 48 alt kategori olduğu belirlenmiştir. Söz konusu analizin bulgularına dair detaylı bilgiler aşağıda sunulmuştur. Yapılan bu nitel çalışmaya ait ana kategorileri, alt kategorileri, katılımcı sayılarını ve alıntı cümleleri belirten bulgular, Tablo 3’te de gösterilmiştir.

1. Yetişkin Rolü Üstlenmek (Ebeveynleşme)

Katılımcılara “Çocukken yetişkin rolü üstlenme deneyimini nasıl tarif edersiniz? Açıklayınız.”, “Çocukken hatırladığınız kadarıyla yetişkin rolünü ne kadar süre ile üstlendiniz?” ve “Yetişkin rolünü üstlenmeye başladığınızda kaç yaşındaydınız?” şeklinde çocukluk çağındaki ebeveynleşme deneyimi anlamak için üç soru sorulmuş ve “Yetişkin rolü üstlenmek (Ebeveynleşme)” ana kategorisi altında analiz edilmiştir. Buna göre katılımcıların çoğunlukla anne ve babaları için bu rolü üstlendiği bazı katılımcıların da ebeveynlerinin üstlenmesi gereken rol ve sorumlulukları kendilerinden büyük ya da küçük kardeşleri için de üstlendikleri gözlenmiştir. Katılımcılara ait alıntı cümleler, katılımcı kodları ile birlikte aşağıda belirtilmiştir.

“Biraz daha büyüdüğümde aktif olarak sorumluluk aldım. Liseden sonra o zaman anneye destek oldum. Ben her şeyde yanındaydım ama daha çok şey yapıyordum ben üniversiteye hazırlanırken bir kreşte çalışıp anneme, babama, aileye destek olurdum çünkü çok kardeşlik hepimiz okuyorduk.” (ID6)

“Çocuk bakımı, çok üstlendik fazlasıyla. Kardeşlerime bakmak, büyütme bizdeydi. İstanbul’a geldikten sonra 13-14 yaşlarında falandım... 4 tane abim vardı, bekar abim. Onlarla kalıyordum. Onlara bakıyordum.” (ID7)

Katılımcıların ebeveynleşme deneyimleri açısından çoğu katılımcının hem fiziksel hem de duygusal sorumluluklar üstlendikleri; anne, baba ve/veya kardeşlerinin fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarını karşıladıkları gözlenmiştir.

“İşte ben arkadaşlarımla buluşmaya gidecektim mesela mutlaka onu –kardeşi için-da benim yanımda götürmem gerekiyordu. Ona göz kulak olmam gerekiyordu. İşte parka götürmem gerekiyordu. Onu okuldan mutlaka ben alıyordum öğleden sonra okul bittiğinde ben alıyordum. Annem işte mesela onu uyuturdu, gezmeye giderdi. Ben o uyanınca işte üstünü giydirirdim, şey yapardım. Yani annem neredeyse onun yanına götürürdüm vs.” (ID1)

“Duygusal boyutunda hep aileyi destekleyen taraftaydım. Mesela annemle babamın kavgalarında babamın karısı gibi bizde oradaydık... Annemle babamın kavgalarıyla uyandığım birçok gün vardı. Sabah kalkıp belki yapıcı bir yerden ama yeter artık susun küfür etmeyin, ne kadar ayıp küfür duymak istemiyorum gibi bu tarz şeyler vardı.” (ID2)

Katılımcının çoğunun aile içinde yetişkin rolü üstlenen tek çocuk olmadıkları, bu rolü kendilerinden büyük kardeşleriyle beraber üstlendikleri dikkati çekmiştir.

“Annemle babamın da kavgası fazla olmuyordu. Ya olduğunda da müdahale ediyorduk ama. Benim abim var bir tane, büyük kardeşim. O benden daha çok yardımcı oluyordu ama o zaman da daha çok kavgalar büyüyordu.” (ID4)

“Ev işlerini yapardık, birimiz (abla) çocuğa bakardı. O şekilde sıraya koymuştuk ki ikimizin de canı yanmasın. Birimiz çocuk bakardık, birimiz ev işlerini yapardı.” (ID7)

Yetişkin rolü üstlenme deneyimleri katılımcıların yarısında çocukluk diğer yarısında ergenlik döneminde başladığı gözlenmiştir.

“8-10 yaşlarında başladı tabii ki. Annemle çarşıya gitme, pazara beraber giderdik. Hep yardımcı oldum, yanında oldum.” (ID5)

“16 yaşında almaya başladım. 17’ den sonra daha 18’den sonra üniversitede daha çok ilgilenmeye başladım.” (ID6)

Yetişkin rolü üstlenme deneyimi hala devam etmeyen, geçmişte tamamlanan katılımcıların bu rol ve sorumlulukları ebeveynleri vefat edince, kardeşler büyüyünce ya da kardeşler evlendikten sonra sona erdiği dikkati çekmiştir.

“Ben evlenip başka bir eve ait olunca, bu süreç de bitti. Sürmüyor çünkü abim de evlendi ve babam da vefat etti. O zamana kadar, o arada da kendisi idare etti kendi işlerini. Tabi ki ben arada destek veriyordum ama her gün bu kadar sık değil.” (ID3)

“Mesela altını bezlemiyorsun, artık tuvalete kendisi gidiyor. Yürümeye başlıyor ondan sonra rahatlıyorsun. Sadece takip ediyorsun. Bir yerden düşmesin, kendisine zarar vermesin.. 2-3 yaşına geldi mi rahattık artık.” (ID7)

2. Ebeveynleşmeye İlişkin Duygular

Katılımcılara çocukluk çağında ebeveynleşme/yetişkin rolü üstlenme deneyimlerine dair nasıl hissettikleri sorulmamış; ancak görüşme analizlerinden elde edilen bulgular doğrultusunda bu kategori oluşturulmuştur. Katılımcıların hepsi çocukluk çağı ebeveynleşme deneyimlerine karşı olumsuz ve/veya ikircikli hissettikleri, bir katılımcının ebeveynleşme yaşantısına yönelik olumlu duyguları da olduğu gözlenmiştir.

“Yani o sonuçta yetişkin bir insan sen henüz çocuksun. Doğru bir şey değil bu. Çocuk bu kadar sorumluluğu alması. Çünkü o yaşadıklarımı, -kardeşin- hep ayak bağı olma durumunu, sanki çocukluğumu yeterince ya da gençliğimi yeterince yaşayamadığımı hissettim ben. “Çok böyle pozitif hatırlamıyorum. Hep böyle bende bir ayak bağı gibi hatırlıyorum o geçmişi. Arkadaşlarımla olmak istiyordum ama olamıyordum. Ona engel oluyordu. Olursam da hani diyelim ki bir şekilde kardeşimi parkta bıraktım. Arkadaşlarımla beraberim. Bu sefer onun sorumluluğu beni yiyip bitiriyordu. Acaba başı deritte mi? Güvende mi? Bakmam lazım. Dur şöyle mi böyle mi... Beynimi meşgul ediyordu.” (ID1)

“Durumu olmayan aile olarak hep şu zihniyetle yetiştirildik. İyi para kazanılacak bir iş girmeniz gerek; çünkü biz size bakamayacağız. Aslında kötü bir şey değildi; ama iletişim çok kötüydü. Ben o yüzden çok istediğim tiyatro bölümü okumadım çünkü tiyatro bölümü para kazandırmaz.” (ID2)

“Çocukluğumu yaşayamadım. O zaman sanki kendimi 40 yaşında gibi hissediyordum.” (ID3)

3. Ebeveynleşmenin Etkileri

Katılımcılara “Çocukken yetişkin rolü üstlenme deneyiminin olumlu ve olumsuz yanları sizin için neler oldu?” ve Çocukken yetişkin rolü üstlenmek size göre şimdiki ilişkilerinizi nasıl etkiliyor?” soruları sorulmuştur. Elde edilen bulgulara göre katılımcıların ebeveynleşmenin etkilerini en çok kişilikleri, kardeşleri, arkadaşları, çocukları, iş arkadaşları ve genel ilişkileri üzerinde hissettikleri; bu etkilerin hem olumlu hem de olumsuz olduğunu belirtmişlerdir. Bununla birlikte bazı katılımcıların kimi isteklerini gerçekleştirmelerinde ebeveynleşme deneyimini engel olarak değerlendirdikleri gözlenmiştir.

Katılımcılar kişilikleri üzerinde ebeveynleşme deneyiminin hem olumlu hem de olumsuz etkileri olduğunu ifade etmeleriyle birlikte ebeveynleşmenin kişilik üzerindeki olumlu etkisinin daha fazla olduğu gözlenmiştir.

“Çocuk bakımı, ev işlerinde zorlanmıyorsun. İstedğim her şeyi yapabiliyorum. Her şeyi anlayabiliyorum. Çok anlayamam bir doktor kadar ama bir çocuk nasıl tutulur ya da hasta olursa nasıl müdahale edilir onları falan da mesela biliyorum.” (ID7)

“Mesela benim kişiliğim hep şeydi, ilk tanıştımda sen çok soğuk duruyorsun” derler. Şu an mesela böyle bir kişilik kaldı bende. Aslında soğuk değilim ama böyle bir çizim var. Önce gözlemliyorum, anlamaya çalışıyorum. Bunu bilinçli yapmıyorum böyle geliyor. Diyorlar ki tanıştıktan sonra “Sen çok soğuk duruyorsun aslında öyle değilmişsin”. Aslında bu soğukluğumun geldiği bir nokta var.” (ID3)

Katılımcılar çoğu alandaki ilişkilerinin hem olumlu hem de olumsuz yanlarından bahsederken bazı katılımcıların hem geçmiş hem de şimdiki ilişkilerini de değerlendirdikleri gözlenmiştir. Geçmiş ilişkilerini değerlendiren katılımcıların ilişkilerinde ve/veya ilişki içindeki kendilerinin olumlu ve olumsuz yanları ile şimdiki değişimlerini de ifade ettikleri gözlenmiştir.

“Annemin rolünü oynadığım arkadaşlarım oluyordu yani daha sert davrandığım, annem gibi davrandığım kamçılı olarak değiştirmeye çalıştım. Herhalde başkalarının sorunlarına biraz burun kıvrırmak, biraz üstten bakmak, o özgüvensizliği kendini beğenir bir halden bakmak olabilir. Sert olduğumu hatırlıyorum, kaba, sert bir yerden konuştuğumu. İlişkilerde çok daha ılımlı bir yerdeyim ve daha yumuşak bir yerdeyim öyle sert değilim artık.” (ID2)

“Kardeşime güveniyordum ama keşke daha çok daha rahat verseydim diyorum şu an. Sıkıtiğim dönemde o da sıkıntı yaşamış.” (ID6)

Şimdiki ilişkileri değerlendiren katılımcıların benzer şekilde ilişkilerindeki ve/veya ilişki içindeki kendilerini olumlu ve/veya olumsuz yanlarıyla değerlendirdikleri görülmüştür.

“İnsanlarla çok güzel kaynaşabiliyorum. Diyaloğum çok güzel olabiliyor. Bazen arkadaşlarım sen çok candansın, böyle çok anaçsın, böyle çok anaç bir yaklaşımın var diyorlar. Candan davrandığımı söylerler... Sevdimse sevdim. Ama sevmediysem böyle uzaktan davranırım, böyle soğuk davranırım... Birisi geçen gün, daha tanışmamıştık. “Ben seni hep görüyordum dedi. Böyle ne asık suratlı kadın diyordum dedi. Şu an gerçekten utandım bu lafıma dedi. Sen çok cana yakın, çok candan biriymişsin dedi. İnsanı çok seviyorsun, çok değer veriyorsun dedi. Kırmaktan insanları korkuyorsun dedi.” Ben gerçekten öyleyim. Uzaktan böyle sert bir duruşum varmış öyle derler.” (ID7)

“Çok erken yaşta olgunlaştım yani. Sorumluluklar üstlendim. Hala daha herkese destek olmaya çalışıyorum.” (ID5)

Bu ana kategorinin son alt kategorisinde katılımcılar ebeveynleşmeye bağlı olarak isteklerini gerçekleştiremedikleri durumları aktarmışlardır. Katılımcılar isteklerini gerçekleştiremediklerini ifade etseler de buna yönelik ikircikli duyguya sahip oldukları dikkat çekmiştir.

“Durumu olmayan bir aile olarak hep şu zihniyetle yetiştirildik. İyi para kazanılacak bir işe girmeniz gerek; çünkü biz size bakamayacağız. Aslında kötü bir şey değildi; ama iletişim çok kötüydü. Ben o yüzden çok istediğim tiyatro bölümünü okumadım çünkü tiyatro bölümü para kazandırmaz.” (ID2)

“Üniversitedeki hocam üniversitede kalmam için çok ısrar etti, çok destek olacağını ve bunu yapmam gerektiğini düşündüğünü söyledi. Benim de bir yanım istiyordu ama daha büyük bir yanım eve dönmem gerektiğini, ailem ve kardeşlerimle ilgilenmem gerektiğini düşünüyordum.

Hocama da öyle söyledim, “ben kalamam kalmak isterim ama kalamam” dedim. Ama istek olarak kalma isteğim çok bastırıydu kalırdım. Annemler bir şey demezdi yani.” (ID6)

“Uzunca bir süre çocuk sahibi olmak istemedim mesela. O sorumluluk beni o kadar yordu ki diyeyim, çocuk sahibi olma fikrini böyle şey yapmadım. Kardeşimle yaş farkımız çok fazla. Hiç böyle bir kardeş ilişkisini yaşayamadık. O yüzden ben eskiden iki çocuk isterdim. İki çocuk olursa da maksimum 4-5 yaş fark olmalı ki o şey olmasın. Benim yaşadığımı o yaşamam diye. O 4-5 yaş fark arasında çocuk yapamadık. Ondan sonra da dedim ben yapmam yani. Kendim yaşadım. Burada bir kardeş ilişkisini yaşamaya gerektiği zaman yaşayamıyor. O durumda hani kardeş yapmak için yapmanın anlamı yok diyerek tek çocukta kaldım mesela” (ID1)

“Olumsuz gördüğüm belki okusaydım belki daha değişik olurdu. Mesela benim arkadaşlarım öğretmen oldular, hoca oldular. Ne bileyim doktor oldular, ama belki kısmet bizim için böyleymiş.” (ID4)

4. Yetişkin Rolünün Devamlılığı

Katılımcılara “Çocukken hatırladığınız kadarıyla yetişkin rolünü ne kadar süre ile üstlendiniz?” sorusunun devamı olarak “Bu rol kendi ebeveynleriniz için hala daha sürüyor mu?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya verilen yanıtlar değerlendirildiğinde bu rolün geçmişte olduğu gibi şimdide de anne, baba ve kardeşe yönelik üstlenildiği hem fiziksel hem de duygusal ihtiyaçların karşılanmaya devam edildiği dikkati çekmiştir.

“Kardeşlerim çağırıldıklarında ya da ihtiyaç duyduklarında aradıklarında yanlarındaydım ve yanlarındayım da.” (ID6)

“İhtiyaç duydukça mesela kız kardeşim geçen bir yıl doğum yaptı hastanede ben yanında kaldım... Ablamın çocuğu yok torunu var ablam 47 yaşlarında falan ama o gitmiyor. Ben gidiyorum çünkü ben ablamı beklersem ohoo hiç gitmez ve kardeşim orada mağdur olur. Annem zaten gidemez bacağına ve belinde sorun var yürüyemiyor. Yürüyemeyince ben gidiyorum.” (ID6)

“Babam kavga ettiğinde babamı arayıp yapma. Ya da annem-babam baş başa kaldılar birbirlerini öldürürler mi korkusu çok yaşadım. Annemi sakinleştirme, babamı dinleme babam böyle bir adam değiştiremezsin hep bunları söylemek gibi...” (ID2)

Katılımcılardan sadece biri geçmişte olduğu gibi günümüzde de ablasıyla birlikte ebeveynlerine karşı yetişkin rollerinin devam ettiğini ifade etmiştir.

“Anne market alışverişiniz şu kadar, babamın hastane masrafları benden, market alışverişi ablamdan ben yıllık para veriyorum aylık vermiyorum.” (ID2)

5. Ebeveynleşmeye Yol Açan Faktörler

Katılımcılara çocukluk çağında ebeveynleşme/yetişkin rolü üstlenmeye yol açan faktörler sorulmamış; görüşme analizlerinden elde edilen bulgular doğrultusunda bu kategori oluşturulmuştur. Katılımcılar tarafından geçmişte ailenin yaşadığı maddi güçlük, anne ya da babanın vefatı, babanın iş nedeniyle yokluğu ve cinsiyetin ebeveynleşmeye yol açan faktörler olarak ortaya çıktığı ya da değerlendirildiği gözlenmiştir.

“Bizim maddi olarak da durumumuz benim lise dönemimde özellikle çok kötüydü zaten annemle babamın çöküş dönemi maddi olarak babamın çok borç getirmesi... Eve gelen hacizle-

ri... Ben mesela bir devlet kurumuna gitmişim. Babamın borçlarını öğrenmeye çalışıyordum. Ben böyle ne yapacağız, kapatacağımız yapacak bir şey yok.” (ID2)

“Babamın şirketi iflas ettiğinde ben ortaokuldaydım. Yani 13-14...” (Yetişkin rolüne başlama yaşına dair sorulan soruya yanıt) (ID2)

“Babamın yokluğunu çok hissedirdim. Babama çok düşkün olduğum için. Hep derdim keşke benim babam da burada olsa belki daha farklı olabilirdi diye düşünürdüm. Belki oyun oynayabilirdim diye düşünürdüm. Belki yani kardeşimi babam gezdirir ben oyun oynardım diye düşünürdüm...” (ID7)

“Anne oldum derken, o evin kadını oldum. Mecburen çünkü bir abim ve babam vardı. Evdeki tek kadın birey, kız birey bendim.” (ID3)

6. Ebeveynleşmenin Şiddetini Etkileyen Durumlar

Katılımcılara çocukluk çağında ebeveynleşmenin şiddetini etkileyen durumlar sorulmamış; görüşme analizlerinden elde edilen bulgular doğrultusunda bu kategori oluşturulmuştur. Buna göre içinde yaşanılan çevrenin hem koruyucu hem de koruyucu olmayan bir faktör olduğu, benzer şekilde aile içi ya da geniş aile ilişkilerinin de bazı katılımcılar için ebeveynleşmenin olası olumsuz sonuçlarından koruyucu bir etkisi olurken bazıları için ebeveynleşmenin şiddetini arttırdığı düşünülmüştür.

“Annem köydeydi. Ama abilerim de çok iyi davranıyorlardı bana. Kalbimi kırmazlardı, ev içinde falan bana çok yardımcı olurlardı. Hele bir abim vardı. Benimle ekmek yapardı, temizlik yapardı. Bana çok yardım ederdi.” (ID7)

“Annem olmadığı için çok daha böyle gözü üstünde bir insandım. İşte dışarı çıkarken, giyimimde, daha böyle baskıcı davranılıyordu büyüklerim diyeyim... O zamanlar giyinmediğin için gitmek de istemiyorsun yani bu travma gibi bir şey. Bunalım mı diyeyim travma mı diyeyim... Çocuk olduğun için daha çok büyüklerinin sözlerinden dinliyorsun ve daha çok etkileniyorsun ama artık belli bir yaşa geldiğinde ben bireyim deyip kendi başına daha iyi hareket edebiliyordum ama o çocukluktan ergenliğe geçiş sürecinde şey oldu, yıpratıcı oldu.” (ID3)

7. Geçmişte Yetişkin Rolü Üstlenmeyi Pekiştiren Destekler

Katılımcılara çocukluk çağında yetişkin rolünü üstlenmelerini pekiştiren destekler sorulmamış; görüşme analizlerinden elde edilen bulgular doğrultusunda bu kategori oluşturulmuştur. Buna göre bazı katılımcıların yetişkin rollerini kısmen de olsa istekli ve hevesli bir şekilde üstlenmelerini ve sürdürmelerini destekleyen unsurların ebeveynin yetişkin rolünü üstlenmesine yönelik memnuniyetini görmek, ebeveynin katılımcıya ilişkin olumlu algısını sürdürmeyi istemek, çevre ve geniş ailenin yetişkin rollerini üstlenmeyi onaylaması olduğu düşünülmektedir.

“Kardeşlerime farklı ortamlar sunmayı seviyordum, onlarla birlikte olmak çok hoşuma giderdi. Annemin de bu desteğimi görmesi, annemin mutlu olması beni çok çok mutlu ediyordu.” (ID6)

“Eşim, seni neden hep bu kadar öne atıyorlar? der. Diyorum ki bilmiyorum hayatım, ben de bilsem. Çünkü babam bana çok güvenir ve fikirlerime çok güvenir. Benim tavırlarıma, hareketlerime çok güvenir. Duyarım mesela çok severmiş, çok da değer vermiş. Bu küçüklükten gelen bir şey, ama hep bebeklikten gelen bir şey...” (ID7)

“Dedem bana sen çok şerefli çok izzetli bir insansın çok iyisin, bu çocuklara para gönderip duruyorsun kendinle ilgilen derdi. Dedem bizi çağırırdı, beni en başa oturturdu, derdi sen en başa otur. Sen hak ediyorsun.” (ID6)

“Ben ailemle kardeşlerimle ilgilendim hatta ilk okuyanlardan birisiyim. İnsanlar da üniversite okudum diye saygı gösterirlerdi. Gittiğim her yerde hürmet görürdüm, hiçbir şekilde arkamdan kötü konuşulmazdı” (ID6)

8. Adalet Algısı

Katılımcılara “Çocukken üstlendiğiniz yetişkin rolünün adil olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların hepsi çocukluk çağında yetişkin rolü üstlenmelerini adil bulmamış ya da adalet algısına yönelik olumsuz duygularını belirtmiştir.

“Şimdi düşündüğümde o yaşta bir çocuğun bunları düşünmemesi gerekiyormuş. Geçim sıkıntısı derdini daha 14 yaşında nasıl para kazanacağım, nasıl borçları kapatacağım diyen bir çocukluk çok komik gelir şimdi... O yüzden kesinlikle adil bulmuyorum.” (ID2)

“Çocuksun, çok şeyden mahrum kalıyorsun. Adil olduğunu düşünemiyorsun. İsterdim ki annem evde çocuğuna baksın, yemeğini yapsın. Sen en azından git arkadaşlarınla gez, otur toplan. İşte dersini yap. Oyna. Öyle çok ortamlarımız olmuyordu.” (ID7)

Bir katılımcı olumsuz duygularının yanı sıra adalet algısına yönelik nötr ve ikircikli bir duyguya da sahip olduğu gözlenmiştir.

“Adil ve adaletle ilgili bir sorun yoktu çünkü benden istenmemişti, beni zorlamamışlardı. Tümünü benim isteğim ve seçimimdi” (ID6)

“Ben kalkıp şimdi şöyle mi söyleyeyim neden benim anne babam daha kapasiteli olup da bütün çocuklarla ilgilenemediği ya da maddiyatla ilgili babam niye kayıp yaşadı... Annem ilgileniyordu zaten. Tabii ki o kadar çocukla ilgilenirken ihmal ettiği yerler oldu. Kalabalık aileler içerisinde ihmal ediliyor insanlar.” (ID6)

Bununla birlikte bir katılımcının yetişkin rolünü adil bulmamasıyla birlikte özellikle cinsiyetinin kadın olmasını da adalet algısı açısından dezavantajlı bir durum olarak değerlendirdiği düşünülmüştür.

“Adı üstünde çocuksun yani yaş itibari ile adil olmadığını düşünüyorum. Bir de evde tek kızdım dediğim gibi yani diyelim 3 kız kardeş olsaydık belki daha paylaşımcı olacaktık. Tek bir kız olduğumdan dolayı adil olmadığını düşünüyorum. Hani babam da abim de yardımcı oluyordu ama onlar çalıştığı için sanki ben daha boştaymışım gibi bende daha çok sorumluluk birikti.” (ID3)

9. Yetişkin Rolü Üstlenen Başka Çocukların Varlığı, Çevre ve Kültürün Desteklemesi

Katılımcılara “Size göre yetişkin rolünü üstlendiğiniz dönemlerde çevrenizde bu rolü üstlenen başka çocuklar da var mıydı?” ve “İçinde bulunduğunuz çevre ve kültür açısından düşündüğünüzde yetişkin rolünü üstlenmeniz beklenen ve desteklenen bir rol müydü?” şeklinde iki soru yöneltilmiştir.

Beş katılımcı geçmişte çevresinde kendisi gibi yetişkin rolü üstlenen bir başka çocuğun olmadığını; iki katılımcı ise kendisi gibi yetişkin rolü üstlenen başka çocukların olduğunu ifade etmiştir.

“Tabii ki vardı. Çok vardı. Hemen hemen benim yaşında olanların hepsi aynı durumda. Yardım etmek zorunda. Köy işi çok fazla olduğu için mecbur yardım etmek zorundasın. Başka çaren yok. Arkadaşlarımın birçoğu öyleydi.” (ID7)

Katılımcıların çoğu yetişkin rolünü üstlenmelerinin geniş aile üyeleri ya da içinde buldukları çevre tarafından desteklendiğini ifade etmişlerdir.

“Biz hep geçim sıkıntısıyla büyüyen çocuklar olduk. O yüzden etrafımızdan kimse ne yapıyorsun bu çocuğa yazık, ya da bu çocuk neden bunları yaşıyor diye bir şey yoktu, şükredin hep bu vardı. Şükret vardı... O yüzden bence destekleyen bir ortam... Hiçbir şey söylenmeyen bir ortam destekleyici bir ortam olur.” (ID2)

“Böyle sürekli ben bir anne rolü oynamak zorundaymışım gibi ya da benim alımda yazıyormuş gibi herkes bunu yapıyordu. Ben kendimde çok görmüyorum ama çevreye bakıyorum hep işte sizin dediğiniz gibi sürekli o şekilde söylüyorlar. Herhalde herkese çok böyle yardımcı oluyordum- oluyorum, kol kanat geriyorum. Çevrem bunu çok söylerdi, söylüyor.” (ID7)

10. Evlilik Uyumu

Katılımcılara “Çocukken yetişkin rolü üstlenmenin evlilikten aldığınız doyumunu, eşinizle fikir birliğinizi, bağlılığınızı ve duygularınızı, sevginizi eşinize göstermenizi size göre etkiliyor mu? Etkiliyorsa nasıl?” şeklinde sorular sırasıyla yöneltilmiştir. Buna göre çift doyumunu, fikir birliği, çiftlerin bağlılığı ve duyguların ifadesi şeklinde alt kategoriler belirlenmiştir.

Katılımcıların verdiği yanıtlara göre çift doyumunu alt kategorisinde bir katılımcının eşiyile olan benzer ve farklı yanlarını çift doyumunu azaltan bir faktör olarak değerlendirmiştir.

“İkimizde de şu var hep çok temkinliyiz... Bazen o riski alamayız, büyük risklerden bahsetmiyorum bu arada bazen küçük riskler de alabilmelisiniz. Bir tarafım böyle konuşuyor ‘aa nı yapıyorsun öyle yapılırmı?’ bir tarafım ‘bir sus sen, ben işi bırakıp bir şeyler denemek istiyorum’ Bir kez denedim, bir sürü insan var, bir de yaşım öyle çok geç değil işe dönmek istesem yine bulurum. O ikisi çatışıyor. Hani evlilikte de mesela eşimden bunu duymak istiyorum, eşimden de duyamayınca o konuşan tarafım kazanıyor hemen.” (ID2)

“Eşimin ailesine de çok sevgi dolu değilim kendi aileme de sevgi dolu değilim annemi çok aramam. Eşim öyle değildir ailelerine giderler, birbirlerini ararlar, sorarlar. Mesela bize gelecekleri zaman eşim izin ister, ‘biraz uzun kalabilirler mi?’. İstemiyorum... Sağlıklı bir aile yaşamım olsaydı belki isterdim ve eşim daha mutlu olurdu, eşimin daha mutlu olması daha doyumsuz bir evliliğimiz anlamına gelebilirdi.” (ID2)

Katılımcıların çoğu kişisel özelliklerini ve eşlerin özelliklerini çift doyumuna katkı sağlayan faktörler olarak değerlendirmişlerdir.

“Benim görmediğim sevgiyi eşim bana o kadar güzel verdi ki beni korudu, beni sevdi, yeri gelince maddi olarak destek oldu yani benim ailemden görmediğim her şeyi ben eşimden gördüm ve böyle bir sevgi hiç görmemiştim.” (ID2)

“İlk evlendiğimde yeni evlilik döneminde bocaladım. Ama ondan sonra eşim de alıştı. Şimdi de evde çözümleri ben kurarım. Eşim de bana sorar bir şey olduğunda. Ya da onun da arkadaşının da bir sorunu olduğunda... Herkese yardımcı olmaya çalışıyorum elimden geldiği kadar çözmeye çalışıyorum...” (ID5)

Bir katılımcının eşinin özelliklerini doyumunu azaltan bir faktör olarak değerlendirdiği düşünülmüştür.

“Eşim bir şeyleri çözümlenmeden direk bana geldiği için yine ben çözüyorum. Bensiz çözemiyor diyeyim. Ya da bensiz çözmek istemiyor. Onun işine de geliyor. Her yerde insanlar alışınca çözen biri var deyip onun üzerine yükleniyorlar. Eşim de aynı kendi evinde aynı şeyleri, sorumlulukları yüklenmiş... O yüzden beraber bazı şeyleri paylaşıyoruz ama onun ailesinden çok yük geldiği için ailedekileri benim üzerime atıyor. Hani çözümü sen bul diye. Eşim kendi anne, baba ve kardeşine çözüm adamı deyim artık.” (ID5)

Katılımcıların verdiği yanıtlarda eşleriyle ortak tutum ve davranışlarının da çift doyumunu sağlayan bir faktör olarak değerlendirdikleri düşünülmüştür.

“Mesela bazı konularda babamın, annemin yani bilerek ya da bilmeyerek istem dışı yapmış olduğu hareketleri o anda gördüğüm için şu anda yapmamaya çalışıyorum. Yapmamak için direniyorum. Eşime anlatıyorum. O da bana saygı gösteriyor. O da benden daha titiz bu konuda işte. O konuda yaşadıklarımızı yaşamamaya, çocuklarımıza yaşatmamak için çok güzel bir tecrübe oldu yani bizim için.” (ID5)

Katılımcıların çoğu eşiyile fikir birliğini olumlu bulurken bir katılımcının özellikle çocukları yetiştirme konusunda eşiyile fikir birliğini olumsuz değerlendirdiği görülmüştür.

“Daha çok eşim fikir alır. Böyle mi yapsam acaba, nasıl yapayım diye... Ben daha çok yönlendiririm. Böyle yapalım, şöyle yapalım diye... Haber vermediği de olur ama genellikle fikir alır sürekli sorar.” (ID7)

“Eşimle aramdaki en büyük sıkıntı çocukların terbiyesi edebi ve haklarına girmesi. Yani dövmüyor falan öyle değil ama çocukları rencide ediyor.” (ID6)

“Ben daha kararlı, ileri görüşlü, bilgili ve duyarlıyım. Eşim daha kaba, daha korkak, hani daha çekingen, ileriye dönük adımlarla ilgili çok zor karar verir.” (ID6)

Katılımcıların sadece ikisi algıladıkları bağlılığı değerlendirmiş ve algıladıkları bağlılığın olumlu olduğu gözlenmiştir.

“Rolü üstlenmede aldığım tecrübeler, dönüp dolaşıp aynı şeyleri yaşadığımız için oradaki tecrübeleri burada kullanıyorum ve daha sorunsuz, yolunda gidiyor her şey, eşimle olan bağlılığım. Eşimin bana bağlılığı artmış oluyor. Çünkü o da ailesiyle yaşadığı evden çıkıp farklı bir eve girmiş oluyor ama bu süreci bu geçişte bocalamamış oluyor. Kendi evini kurduğu ilk günden itibaren... Çünkü sanki başka bir hazır düzene gelmiş gibi, yeni kurulan bir hayat gibi değil de hazır bir düzene geçiş yapmış gibi oluyor.” (ID3)

Katılımcıların dördünün duyguların ifadesine yönelik yanıtları olduğu gözlenmiştir. Üç katılımcı duygularını ifade edebildiklerini ifade ederken iki katılımcı duygularını ifade edemediklerini açıklamışlardır.

“Duygularımı çok daha güzel gösteriyorum. Düşüncelerimi çok daha iyi ifade ediyorum. Anın tadını çıkarmak için uğraşıyorum.” (ID6)

“Eşim bana çok böyle mesafeli, soğuk duruyorsun falan der. Ben öyle hissetmiyorum. Çok soğuk durduğumu da zannetmiyorum. Sadece ben böyle çok şımarıklığı sevmiyorum. Çok böyle el şakası sevmiyorum mesela. O da böyle tam aksi aynısını benden bekliyor herhalde. O sürekli böyle el şakası yapıyor, sarılıyor, geliyor öpüyor. Böyle değişik geliyor bana... Ona

karşı bir şeyim olduğu için değil asla. O benim yapım herhalde. Biraz soğuk bir yapım var.” (ID7)

11. Ebeveynleşmenin Etkilerini Dönüştürmede Dışarıdan Alınan Yardımlar

Katılımcılara çocukluk çağı ebeveynleşme yaşantılarının şimdiki etkilerini dönüştürmede dışarıdan bir yardım alıp almadıkları sorulmamış; görüşme analizlerinden elde edilen bulgular doğrultusunda bu kategori oluşturulmuştur. Buna göre bir katılımcının kitap ve seminerler, bir katılımcının da terapiler yoluyla geçmişe dair hislerini, geçmiş ve şimdiki ilişkilerini anlamaya ve değiştirmeye çalıştıkları gözlenmiştir.

“Annem işten ayrılmıştı, çok işte sosyallikten uzak kalmıştı da o da işte zor durumlar geçiriyordu falan diyerek hep böyle justify etme, yani onun neden böyle yaptığına dair justify etmek üzerine şeyim oldu, böyle yıllar yılı. Sonradan hatırlamıyorum, bir kitap ya da seminer vesilesi ile niye justify ediyorsun ki. Niye justify etme ihtiyacı duyuyorsun ki? ile yüzleştim. Sonra ne zamanki böyle olması gerekmiyordu ile yüzleştim, biraz daha iyi geldi bana. Sanki daha rahat üstesinden geldim o şeyin. Travma demeyeyim ben buna ama sırt ağrısı ya da şey ağrısı gibi bir şey. Gençliğimi yaşayamadım, yaşamak istediğim gibi yaşayamadım şeyi var. Onun üstesinden gelmek için biraz daha iyi geldi.” (ID1)

“Gaddar yani gaddarlık da kötülük yapmak değil duygusuz olmak, direkt filtrelemeden konuşmak. O zaman ergenlikle de belki alakalı onun havalı olduğunu mu düşünüyordum bilmiyorum. İşte terapilerle, kendimde neler olmuş bunu keşfettikçe daha anlayışlı olmaya çalışıyorum. Çok daha ılımlı bir yerdeyim ve daha yumuşak bir yerdeyim öyle sert değilim artık. Olduğum insanlar illaki vardır ama farkındayım artık onu düzeltmeye çalışıyorum artık. Bir dönem farkında bile değildim. Bazen anneme kaçtığım yerler, sert ve gaddar olduğum da oluyor ama işte belki terapilerin vs. yardımlarıyla eşimin bunu görüp bak böyle konuşuyorsun dediğinde durdurabiliyorum kendimi.” (ID2)

Tablo 3
Nitel Çalışma Ana Kategorileri, Alt Kategori, Katılımcı Sayıları ve Alıntı Cümlelere İlişkin Bulgular

Kategori Adı	Alt Kategori 1	Alt Kategori 2	Kaç Katılımcı Tarafından İfade Edildiği	Alıntı Cümleler
Yetişkin rolü üstlenmek (Ebeveynleşme)	Kime karşı/Kim için üstlenildi?	Anne	6	“Anneme daha çok mesela bağıydım. İhtiyaçlarımı karşıladım, ne bileyim market ihtiyaçları olsun, her konuda yardımcı olurum.” (ID4)
		Baba	5	“Babamın şirketi iflas edip yeni yeni evde kalmaya başladığında babamın aslında o adam olmadığını, hiçbir olgunluğunun olmadığını, bir sorumluluğunun olmadığını, bir ebeveyn olmadığını görmemle birlikte dinamikler değişmeye başladı. Ben kendimden daha mesul olmaya başladım. Babam

			beni korumuyordu, ben kendimi koruyordum.” (ID2)
	Kardeş	5	“Ben kardeşimin ikinci annesiydim.” (ID1)
Ne yapıldı?	Fiziki ihtiyaçları karşılamak	7	“Bir annenin yapması gereken bütün sorumluluklar bana kaldı. O evin alışverişi, idaresi, işte ne bileyim düzeni, yemeği, temizliği... bir evdeki anne rolünün yapması gereken her şey.” (ID3)
	Duygusal ihtiyaçları karşılamak	6	“Aralarında tabi ki tartışmalar oluyordu. Kavgalar ediyorlardı. Ben de onlara destek olmak için elimden geleni yapıyordum. Tabi ki ben onlara yapmayın, etmeyin, sessiz olun, şöyleydi böyleydi falan diye destek oluyordum. Sürekli üstlendim yani. Hep onların yanında destek, arabuluculuk” (ID5)

Tablo 3 (devamı)

Nitel Çalışma Ana Kategorileri, Alt Kategori, Katılımcı Sayıları ve Alıntı Cümlelere İlişkin Bulgular

Kiminle beraber?	Kardeş	3	“Annemin gözünden bütün kavgaları duygularını yaşayıp annemin arkadaşı da değildik ama annemin orada yaşadığı kaosta hep onun yanında olmaya çalışın, ablamla birlikte, çocuklardık.” (ID2)
Yetişkin rolü başlama yaşı	Çocukluk Çağı	3	“Biz de çocuğuz çok büyük değiliz... 9-10 yaşlarımızdaydık.” (ID7)
	Ergenlik Çağı	4	“Mecburen deneyimlemek zorunda kaldım çünkü ben annemi çok küçük yaşta kaybettim. O yüzden bir anda evin annesi rolüne büründüm 15 yaşındayken.” (ID3)
Yetişkin rolünü üstlenme süresi	Ebeveynin biri ya da ikisi vefat edene kadar	2	“Babam 2002’de vefat etmişti. 2002 yılına kadar da babamla birlikte yaşıyorduk zaten. Aynen devam etmiştik yani o şekilde... Abim vardı bir de kardeşim vardı. Beraber yaşıyorduk. Ondan sonra babam da vefat edince herkes

			kendi evini kurdu. Herkes kendi şekliyle yaşamaya başladı.” (ID4)
Kardeşin büyümesi ve/veya evlenmesi	2		“Hani üniversiteye gidinceye kadar yani 18 yaşına kadar bilfiil vardı bu sorumluluk bende... Daha az eve gelip vakit geçirebildiğim için tabii o zaman daha az sorumluluk, sorumluluk süresi de kısalmıştı... Şu anda kardeşim için bu yetişkin rolünü üstlenme devam etmiyor.” (ID1)

Tablo 3 (devamı)

Nitel Çalışma Ana Kategorileri, Alt Kategori, Katılımcı Sayıları ve Alıntı Cümlelere İlişkin Bulgular

Ebeveynleşmeye ilişkin duygular	Olumlu	1	“Yapabilmek beni mutlu ediyordu. Kardeşlerim çok iyi insanlar. Hepsine yardımcı olmak beni çok mutlu ediyordu yani boyumu aşırıydı. Sadece amacım onlarla ilgilenmek gibi geliyordu bana.” (ID6)	
	Olumsuz	7	“Çocukken hep aklımda anne-babaya destek olma, hep onlara bir şeyler yapma. Kendin için bir şey düşünmüyorsun artık. Kendin için artık eğleneyim edeyim demiyorsun, başkalarına hep yardım etmek için çaba gösteriyorsun. Kendinden veriyorsun hep. Kendini düşünmüyorsun.” (ID5)	
	İkircikli		“Çocuklar dışarıda oynardı, biz oynayamazdık. Annem derdi çocuk ağlıyor, çocuğa bakın, çocuğu gezdirin. Çocuğu doyurun, çocuğu yıkayın. Sürekli öyleydi. O yönlerden evet biraz çocukluğumu o an çok fazla yaşayamadım. Ama şeydi işte biraz böyle geçimsizlik, huzursuzluk olmadığı için bizi çok rahatsız etmedi.” (ID7)	
Ebeveynleşmenin	Kişilik	Olumlu Etkiler	5	“Beni olgunlaştırdı daha iyi oldu. Para yönetimini çok iyi öğrendim,

etkileri			zamanlamayı, organizasyonu çok iyi öğrendim, insanların duygularını okumayı baya baya öğrendim, zihinlerini okumuyorum ama hareketlerinden davranışlarından üzgün, kırgın ya da sinirli veya neye ihtiyacı olduğunu çözebiliyorum. Daha duyarlı bir insan olduğumu düşünüyorum.” (ID6)
	Olumsuz etkiler	3	“Kimseye güvenemiyorsunuz güven duygumuz yok.” (ID2)

Tablo 3 (devamı)

Nitel Çalışma Ana Kategorileri, Alt Kategori, Katılımcı Sayıları ve Alıntı Cümlelere İlişkin Bulgular

İlişkiler	Genel İlişki	3	“Bazen de kızarım her şeye karışyorsun, herkese karışyorsun diye kızıyorum. Ama elimde değil o an mutlaka müdahale etmek durumunda hissediyorum kendimi.” (ID5)
	Kardeş İlişkisi	2	“Abla diyorlardı potansiyelin çok yüksek, hepimizle tek tek çok ilgileniyorsun; ama yuva kur evlen bizi rahat bırak, biraz da senden kurtulalım gibiydi, yani kurtulma kelimesini kullanmıyorlardı da biraz da git başkalarına bulaş gibisinden ama senin de hayatın olsun gibi söylüyorlardı.” (ID6)
	Arkadaş İlişkisi	2	“Sadece okulda arkadaşlarımla görüşebiliyordum ama tabi ki de burada da benim arkadaşlarım vardı. Ama onlara dahil olamadığım için belli bir süre sonra zaten onlar da seni dışlayıp artık yapılacak organizasyonlara, davetlere çağırılmaya başladı nasıl olsa gelmez deyip, dışlanmışlık oluyordu.” (ID3)
	İş Arkadaşı ve İş Yaşamı İlişkisi	2	“Büyük bir tecrübe oldu, iş hayatına girmek. Yani çocuklar mesela bahçede oynuyor, boş arsalarda oynuyorlardı. Hiçbir şey yapmıyorlardı. Biz çalışıyorduk... O çocuklar mesela bazıları okullarını kazandılar büyük yerlerde oldular, bazıları hiçbir şey olamadılar. İş

de bulamadılar. Ama benim için hiç öyle bir sıkıntı olmadı.” (ID4)

Tablo 3 (devamı)

Nitel Çalışma Ana Kategorileri, Alt Kategori, Katılımcı Sayıları ve Alıntı Cümlelere İlişkin Bulgular

	Çocukla İlişki	3	“Benden bir şey istiyorsa ben de diyorum ki bak malzemeler burada tarif burada sen bunu artık yapabilirsin... Balık tutmasını öğretiyorum aslında. Ben 15 yaşına kadar hep annemle giderdim ya da annem alırdı, ben giyerdim. Şimdi o gidiyor, diyorum ki sen sor, bak görevli var, kendi başına artık hayata giriş yapsın diye, öğrensin diye onu alttan alttan bu şekilde yönlendiriyorum.” (ID3)
	İstekleri yapmaya ilişkin engeller	3	“Yurt dışına gidip okumayı isterdim ama gidemedim. Bunu çok isterdim sadece bu içimde kaldı. Yurt dışını görseydim, bir dil öğrenseydim kısmı çocuklukla birlikte bende kapanmış oldu. Bu sorumluluklardan sebep.” (ID3)
Yetişkin rolünün devamlılığı	Kime/kimlere karşı devam ediyor?	Anne 3	“Annem arar böyle böyle bir sıkıntı var. Babam arar mesela işte kızım böyle bir durum var git bir kardeşinle ilgilen der... Diğer kız kardeşlerimi benim kadar aramazlar mesela. Durdine ortak ol, git yardımcı ol demezler. Sürekli ben ararım, hala daha devam ediyor. Bu küçüklükten beri devam ediyor.” (ID7)
	Baba	2	“... Yeri geliyor duygusal konuşmalar. Babam “65 yaşında ben bu hayatı yaşayacak adam değildim der” Takmış kafayı. Bu tarz duygusal destekler var. Anne-baba boşanmıyorlar, ayrı eve çıkmıyorlar. O zaman aynı evde arkadaş olmalarını sağlayacak diyaloglar... “Baba sen onu takma, annem konuşur vırvır vır sen kulağın

				kapat” diyorum.” (ID2)
	Kardeş		3	“Ailemde bir sıkıntı olduğunda örneğin abimler olsun ablamlar olsun hemen onların yardımına koşarım. Ne bileyim onlara her zaman destek olmaya çalışırım elimden geldiğince.” (ID5)

Tablo 3 (devamı)

Nitel Çalışma Ana Kategorileri, Alt Kategori, Katılımcı Sayıları ve Alıntı Cümlelere İlişkin Bulgular

	Ne yapıyor?	Fiziksel Yaçları Karşılama	İhtiyaç Karşılamak	4	“Annem bu yaz hastaneye kaldırılmış. Tek ben arandım mesela, babam aradı, ben gittim. Yoğun bakımda kaldı. Direk ben gittim.” (ID7)
	Kiminle beraber?	Kardeş		1	“Anne market alışverişiniz şu kadar, babamın hastane masrafları benden, market alışverişi ablamdan ben yıllık para veriyorum aylık vermiyorum.” (ID2)
Ebeveynleşmeye yol açan faktörler	Fiziksel Faktörler	Faktörler	Maddi	2	Annem tarla, bahçe o işleri yapardı. Babam yurtdışındaydı, yetişti-remiyordu. Yeni ayrılmış, yokluk var, çocuk çok. Sürekli mecbur kaldık. Annemize yardım etmek zorundaydık. Kız çocukları olarak. Erkekler de dışarı işinde anneme yardımcı oluyordu.” (ID7)
			Anne ya da Baba Yokluğu	2	“Mecburen deneyimlemek zorunda kaldım çünkü ben annemi çok küçük yaşta kaybettim. O yüzden bir anda evin annesi rolüne büründüm.” (ID3)
			Cinsiyet	1	“Anne oldum derken, o evin kadını oldum. Mecburen çünkü bir abim ve babam vardı. Evdeki tek kadın birey, kız birey bendim.” (ID3)
Ebeveynleşmenin Şiddetini Etkileyen Durumlar	Koruyucu Faktörler		Çevre	2	“Lisede bir erkek arkadaşım vardı, onun annesinden çok destek buldum. Çok duygusal destek gördüm. Bir kişiden, hiçbir şeyim olmamasına rağmen. Çok üzgün bir dönemde olduğum için daha böyle neşeleneceğim her ortama beni de dahil ediyorlardı. Doğum

günü olsun, yılbaşı eğlencesi olsun, aile toplantıları... Mutlaka arıyordu zorla hazırlan gelip seni alıyoruz... Havam değişsin, ortamım değişsin şeklinde dahil ediyorlardı beni.” (ID3)

Tablo 3 (devamı)

Nitel Çalışma Ana Kategorileri, Alt Kategori, Katılımcı Sayıları ve Alıntı Cümlelere İlişkin Bulgular

	Aile İçi İlişkiler	1	“Aile huzurumuz vardı. Böyle şiddet yok, hakaret yok. Herkes böyle iş paylaşımı içinde, öyle bir çocukluk geçirdik. Güzel bir çocukluk geçti gerçekten. Aile huzuru çok güzel olduğu için ailede şiddet falan olmadığı için iş bizi yormadı. Zorumuza gelmedi hiçbir zaman. Severek yaptık.” (ID7)
Koruyucu Olmayan Faktörler	Çevre	1	Genel bir yargılayıcı tavır vardı. Sonuçta her anne çocuğuna kıyamaz yani sen sadece ders çalış gözüyle bakılıyordu. Ama söylüyorlardı. “Keşke biraz daha mutfığa girseydin, keşke biraz daha ev işlerine dahil olsaydın”. Bunlar gelmeye başlıyor. Ben de diyorum ki keşke olsaydı ama ben nereden bilebilirdim. Bir de “Annen sana hiç kıyamazdı o yüzden şimdi sen böyle sudan çıkmış balığa döndün” gibi böyle şeyler de geliyordu. Kendine söz hakkı hissedener, keşkeler başlıyordu. Keşke şöyle keşke böyle. Ama keşkelerle olmuyor yani nereden bilecektim. Kim der ki ilkokula giderken “a dur ben geçeyim de bir mutafa karnıyarık yapmasını öğrenyim”. Böyle bir düşünce yok ki.” (ID3)
	Geniş Aile	1	“Benim sülaleme göre çok normaldi bunlar. Siz abartıyorsunuz denirdi. Sen kendinle daha kötüyü mukayese edersen her zaman iyisin. Bana hep şu söylenirdi senin annen seni okutmak için neler yaptı. Evet yaptı yadsımıyo-

rum ama hep bu zihniyette. Yaşamak zorundasın bu normalin senin gibi bakılırdı. O yüzden sülalemde de bu tarz örnekler vardır aslında şimdi aklıma gelmiyor ama normaldi yani.” (ID2)

Tablo 3 (devamı)

Nitel Çalışma Ana Kategorileri, Alt Kategori, Katılımcı Sayıları ve Alıntı Cümlelere İlişkin Bulgular

Geçmişte Yetişkin Rolü Üstlenmeyi pekiştiren destekler	Kim Tarafından?	Anne	1	“Kardeşlerime farklı ortamlar sunmayı seviyordum, onlarla birlikte olmak çok hoşuma giderdi. Annemin de bu desteğimi görmesi, annemin mutlu olması beni çok çok mutlu ediyordu.” (ID6)	
		Baba	1	“Eşim, seni neden hep bu kadar öne atıyorlar? der. Diyorum ki bilmiyorum hayatım, ben de bilsem. Çünkü babam bana çok güvenir ve fikirlerime çok güvenir. Benim tavırlarıma, hareketlerime çok güvenir. Duyarım mesela çok severmiş, çok da değer vermiş. Bu küçüklükten gelen bir şey, ama hep bebeklikten gelen bir şey...” (ID7)	
		Geniş Üyeleri	Aile	1	“Dedem bana sen çok şerefli çok izzetli bir insansın çok iyisin, bu çocuklara para gönderip duruyorsun kendinle ilgilen derdi. Dedem bizi çağırırdı, beni en başa oturturdu, derdi sen en başa otur. Sen hak ediyorsun.” (ID6)
		Çevre		1	“Ben ailemle kardeşlerimle ilgilendim hatta ilk okuyanlardan birisiyim. İnsanlar da üniversite okudum diye saygı gösterirlerdi. Gittiğim her yerde hürmet görürdüm, hiçbir şekilde arkamdan kötü konuşulmazdı” (ID6),
Adalet Algısı	Adil / Değil / Adil	Nötr	1	“Adil ve adaletle ilgili bir sorun yoktu çünkü benden istenmemişti, beni zorlamamışlardı. Tümüyle benim isteğim ve seçimimdi”	

(ID6)

Olmamasına İlişkin Düşünce ve Duygular	İkircikli Duygular	1	“Ben kalkıp şimdi şöyle mi söyleyeyim neden benim anne babam daha kapasiteli olup da bütün çocuklarla ilgilenemediği ya da maddiyatla ilgili babam niye kayıp yaşadı... Annem ilgileniyordu zaten...Tabii ki o kadar çocukla ilgilenirken ihmal ettiği yerler oldu. Kalabalık aileler içerisinde ihmal ediliyor insanlar.” (ID6)
--	--------------------	---	--

Tablo 3 (devamı)

Nitel Çalışma Ana Kategorileri, Alt Kategori, Katılımcı Sayıları ve Alıntı Cümlelere İlişkin Bulgular

	Olumsuz Duygular	7	“Tabii ki adil değil. Çocuklara bu tür sorumluluk vermek çok küçük yaşlarda olmamalı. Yaşını yaşamalı. Yani çok erken başladı gerçekten.” (ID5)
Yetişkin rolü üstlenen başka çocukların varlığı, çevre ve kültürün desteklemesi	Benzer çocukların varlığı	Evet 2	“Bir tane kız çocuğu vardı. O küçük yaşta mesela bir fabrikaya atıldı, girdi. Çalışmaya başladı. Onun babası da çok küçük yaşlarda vefat etmişti. Çok küçük yaşlarda çalışmaya başladı. Baya bir yetişkin rolü üstlendi o. Çok zorluklar çekti.” (ID4)
	Hayır		“Sanki benim kadar yoktu. Biz kuzenlerimle bir aradaydık hep. Onların yaş aralıkları daha azdı. 4 yaş 5 yaş. Ablalar kardeşler ya da abiler kardeşler arasında. Yine de benim gibi bir sorumluluk şeyleri yoktu. Onların üzerinde yoktu. Onun haricinde çevremde düşünüyorum... Benim gibi yoktu.” (ID1)
Ne tarafından destekleniyor?	Geniş Üyeleri	Aile 2	“Nedense böyle bir şey bekleniyordu yani beklenmese de yapabileceğime inanıyorlardı. Etrafımdaki herkes belki de bana inandıkları için beni yalnız başıma bıraktılar, destekçim yoktu. Herkes hayata devam ettiği için belki de öyle söyleyip bana moral vermeye çalışıyorlardı bilmiyorum... Beni hazırladılar psikolojik olarak, sonra denize attılar. Dediler ki sen şimdi burada yüzmeyi öğren. Yani

ya boğulacaksın ya da yüzeceksin... Üzücü. Yani yalnız bırakılmış, terk edilmiş gibi.” (ID3)

Tablo 3 (devamı)

Nitel Çalışma Ana Kategorileri, Alt Kategori, Katılımcı Sayıları ve Alıntı Cümlelere İlişkin Bulgular

		Çevre	3	“Çalışmaya sanayiye başladığım zaman orada da ustalarımın olsun, büyüklerimden olsun çok şeyler öğrendiğim için mecburen o rolü üstlenmiş gibi hissediyor insan. Yani çalışıyorsun işte, evine de bak deniliyordu. Annene yardım et, şöyle yap, böyle yap. Onların da mesela öğütleri olsun, söyledikleri olsun insanın kafasına girdi yani. O şekilde de o yöne insan yöneliyor diye düşünüyorum.” (ID4)
Evlilik Uyumu	Çift Doyumu	Çift doyumunu azaltan eşlerin benzer yanları	1	İkimizde de şu var hep çok temkinliyiz... Bazen o riski alamayız, büyük risklerden bahsetmiyorum bu arada bazen küçük riskler de alabilmelisiniz. Bir tarafım böyle konuşuyor ‘‘aa yapıyorsun öyle yapılır mı?’’ bir tarafım ‘‘ bir sus sen, ben işi bırakıp bir şeyler denemek istiyorum’’ Bir kez denedim, bir sürü insan var, bir de yaşım öyle çok geç değil işe dönmek istesem yine bulurum. O ikisi çatışıyor. Hani evlilikte de mesela eşimden bunu duymak istiyorum, eşimden de duyamayınca o konuşan tarafım kazanıyor hemen.” (ID2)
		Çift doyumunu azaltan eşlerin farklı yanlar	1	“Eşimin ailesine de çok sevgi dolu değilim kendi aileme de sevgi dolu değilim annemi çok aramam. Eşim öyle değildir ailelerine giderler,

birbirlerini ararlar, sorarlar. Mesela bize gelecekleri zaman eşim izin ister, 'biraz uzun kalabilirler mi?'. İstemiyorum... Sağlıklı bir aile yaşamım olsaydı belki isterdim ve eşim daha mutlu olurdu, eşimin daha mutlu olması daha doyumlu bir evliliğimiz anlamına gelebilirdi." (ID2)

Tablo 3 (devamı)

Nitel Çalışma Ana Kategorileri, Alt Kategori, Katılımcı Sayıları ve Alıntı Cümlelere İlişkin Bulgular

Eşin çift doyumuna katkı sağlayan kişilik özellikleri	2	"Eşim bana çok sahip çıktı. Çok ilgilendi, kimseye bırakmadı. Kaynana, kayınpeder vs. biraz anlayışsız olunca. Sen onları boşver, sen kendi keyfine bak derdi." (ID7)
Eşin çift doyumunu azaltan kişilik özellikleri	1	"Eşim bir şeyleri çözmeden direk bana geldiği için yine ben çözüyorum. Bensiz çözemiyor diyeyim. Ya da bensiz çözmek istemiyor. Onun işine de geliyor. Her yerde insanlar alışınca çözen biri var deyip onun üzerine yükleniyorlar. Eşim de aynı kendi evinde aynı şeyleri, sorumlulukları yüklenmiş... O yüzden beraber bazı şeyleri paylaşırız ama onun ailesinden çok yük geldiği için ailedekileri benim üzerime atıyor. Hani çözümü sen bul diye. Eşim kendi anne, baba ve kardeşine çözüm adamı deyim artık." (ID5)
Katılımcının çift doyumuna katkı sağlayan kişilik özellikleri	3	"Çok idareyi öğreniyorsun, yaklaşımı öğreniyorsun. O evdeki sorumluluklarını öğrendiğin için bazen alttan almayı öğreniyorsun. Bunları uyguladığımda zaten sorunsuz bir evlilik haline geliyor. Mesela babam beni çok serbest bıraktığı için, eşler vardır nereye gidiyorsun, kimle gidiyorsun, kaçta geleceksin, niye gidiyorsun... Mesela bizim evde hiç o tarz

sorular olmaz. Belki oradan kalan bir şey bende o... Baskıcı bir eş değilim aslında.” (ID3)

Tablo 3 (devamı)

Nitel Çalışma Ana Kategorileri, Alt Kategori, Katılımcı Sayıları ve Alıntı Cümlelere İlişkin Bulgular

Çift doyumunu sağlayan ortak tutum ve davranışlar	3	“Biz ailemizden öyle şeyler gördüğümüz için daha sakin, kavga etmeden, daha düzenliyiz. Daha işte annem babam hep böyle kavgalı, tartışmalı, en ufak bir şeyde yani işte böyle kavga ederlerdi. Ben hani böyle aralarını bulduğum için, öyle bir ailede büyüdüğüm için çocuklarım etkilenmesin istiyorum. Yani öyle kavga edilecek bir durum da yok zaten ama eşimle de öyle konuşarak hallediyoruz. Eşim de aynı şekilde. Eşimin ailesi de kavga edip, yani tartışmalı bir aileden geldiği için o da arabulucu işini gördüğü için yani ikimizde... Yani biz kavga edemeyiz. Bilmiyorum yani o ya da ben sinirlendiğimde o sessiz kalır, sinirimiz geçtikten sonra oturur konuşuruz. Bir orta yol bulur, sorunlarımızı hallederiz. Yani öyle bir aileden geldiğimiz için çocuklara da aynı şeyi yaşatmak istemiyoruz.” (ID5)
Çift Fikir Birliği Olumlu	3	“Mutlaka ben bir şeyi destekliyorsam onun aklıma öyle yaptığı için değil de sebeplerinin sonuçlarının nedenlerini düşünerek daha böyle gerçekçi olarak ortaya koyuyorum. Eğer ki bir fikir ayrılığı olacaksa benim söylediğim yapılmaya bile dönüp dolaşıp benim söylediğime geliyor iş aslında. O yüzden artık

daha ben burada lider rolündeyim.” (ID3)

Tablo 3 (devamı)

Nitel Çalışma Ana Kategorileri, Alt Kategori, Katılımcı Sayıları ve Alıntı Cümlelere İlişkin Bulgular

	Olumsuz	1	“Çocuklarla ilgili ben daha duyarlıyım ve olması gerekenin hepsini yaşamaya çalışıyorum. Çocuklara saygı gösteriyorum. Onlarla ilgilenmek için sürekli kendimi yetiştirmeye, iletirmeye çalışıyorum. Eşim öyle değil rahatlamak için bağırır, çağırır, küfür eder, hakaret eder, yumruğunu sıkar, millete sayar söver. Biraz daha çocuklarıyla ilgilenseydi sözel olarak, davranışsal olarak kırmasaydı hayat bal şerbet olurdu diye düşünüyorum. O bozuyor ben düzeltiyorum öyle oluyor biraz. Yüreğimi tüketiyor, şişiriyor böyle derler ya halk arasında.” (ID6)
Çiftlerin Bağlılığı	Olumlu	2	“Eşim şehir dışında olduğu, çalıştığı için, haftada iki gün görüşüyoruz. Geldiği zaman evden çıkmasını isterim mesela, bir yere gitmesini isterim.” (ID7)
Duyguların İfadesi	Evet	3	“Oyun oynuyoruz bazen cilveleşme işte nazlanma, yeri gelince çocuklaşma. Hemen araya girip bazen sıkılabilirsin ama ben buradayım şu an buna ihtiyacım var diyorum. Bunları açık açık konuşmak iyi oluyor hani o yetişkin rolü hep olduğu için açık açık belki hiçbir şeyi içimde tutmam mesela her şeyi söylerim. O da bence o yetişkinliğin verdiği bir rol gibi geliyor bana.” (ID2)

Tablo 3 (devamı)

Nitel Çalışma Ana Kategorileri, Alt Kategori, Katılımcı Sayıları ve Alıntı Cümlelere İlişkin Bulgular

	Hayır	2	“Sevgimi tam gösteremiyorum. Yani ne bileyim bu benim elimde değil. Hani öyle yapmacık da davranmam. Bu eşim değil başka bir kişi de olsa. Neyse öyle davranırım... Yapmacık ve süslü laflar edemem. Neyse odur. Sevgimi söylerim, o da bana söyler. Ama
--	-------	---	--

Ebeveynleşmenin etkilerini dönüştürmede dışarıdan alınan yardımlar	Kitap ve Seminerler	1	hane çok da belli edemem sevgimi. Çocuklarıma da olsun, eşime de olsun. Severim, çok severim ama sevgimi belli edemiyorum.” (ID5)
			“Annem işten ayrılmıştı, çok işte sosyallikten uzak kalmıştı da o da işte zor durumlar geçiriyordu falan diyerek hep böyle justify etme, yani onun neden böyle yaptığına dair justify etmek üzerine şeyim oldu, böyle yıllar yılı. Sonradan hatırlamıyorum, bir kitap ya da seminer vesilesi ile niye justify ediyorsun ki. Niye justify etme ihtiyacı duyuyorsun ki? ile yüzleştirdim. Sonra ne zamanki böyle olması gerekmiyordu ile yüzleştirdim, biraz daha iyi geldi bana. Sanki daha rahat üstesinden geldim o şeyin. Travma demeyeyim ben buna ama sırt ağrısı ya da şey ağrısı gibi bir şey. Gençliğimi yaşayamadım, yaşamak istediğim gibi yaşayamadım şeyi var. Onun üstesinden gelmek için biraz daha iyi geldi.” (ID1)

Tablo 3 (devamı)

Nitel Çalışma Ana Kategorileri, Alt Kategori, Katılımcı Sayıları ve Alıntı Cümlelere İlişkin Bulgular

	Terapi	1	“Gaddar yani gaddarlık da kötülük yapmak değil duygusuz olmak, direkt filtrelemeden konuşmak. O zaman ergenlikle de belki alakalı onun havalı olduğunu mu düşünüyordum bilmiyorum. İşte terapilerle, kendimde neler olmuş bunu keşfettikçe daha anlayışlı olmaya çalışıyorum. Çok daha ılımlı bir yerdeyim ve daha yumuşak bir yerdeyim öyle sert değilim artık. Olduğum insanlar illaki vardır ama farkındayım artık onu düzeltmeye çalışıyorum artık. Bir dönem farkında bile değildim. Bazen anneme kaçtığım yerler, sert ve gaddar olduğum da oluyor ama işte belki terapilerin vs. yardımlarıyla eşimin bunu görüp bak böyle konuşuyorsun dediğinde durdurabiliyorum kendimi.” (ID2)
--	--------	---	---

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın amacı ebeveynleşme yaşantısını ayrıntılı değerlendirmek ve çocukluk dönemindeki ebeveynleşme yaşantılarının, yetişkinlikte hem bireysel hem de yakın ilişkilerde gözlenen etkilerini ortaya koymaktır. Çocukluk çağında ebeveyn kaybının (örn. ID3 kodlu katılımcı: “Mecburen deneyimlemek zorunda kaldım; çünkü ben annemi çok küçük yaşta kaybettim. O yüzden bir anda evin annesi rolüne büründüm. 15 yaşındayken.”) ve ebeveyn yokluğunun (ID7 kodlu katılımcı: “Babamın yokluğunu çok hissedirdim. Babama çok düşkün olduğum için. Hep derdim keşke benim babam da burada olsa belki daha farklı olabilirdi diye düşünürdüm. Belki oyun oynayabilirdim diye düşünürdüm. Belki yani kardeşimi babam gezdirir ben oyun oynardım diye düşünürdüm.”) ebeveynleşmeyi ortaya çıkaran ve/veya ebeveynleşmeyle ilgili önemli faktörler olduğu düşünülmüştür.

Bu nitel çalışmadan elde edilen bulgulara göre çocukluk çağında ailenin gelir düzeyini düşük algılayan katılımcıların yüksek algılayan katılımcılara göre ebeveynleşme düzeylerinin daha fazla olduğu görülmektedir. ID2 kodlu katılımcının “Babamın şirketi iflas ettiğinde ben ortaokuldaydım. Yani 13-14. Evde yeni yeni kalmaya başladığında babamın aslında o adam olmadığını, hiçbir olgunluğunun olmadığı bir sorumluluğunun olmadığı, bir ebeveyn olmadığını görmemle birlikte dinamikler değişmeye başladı. Ben kendimden daha mesul olmaya başladım. Babam beni korumuyordu, ben kendimi koruyordum.” ve “Bizim maddi olarak da durumumuz benim lise dönemimde özellikle çok kötüydü, zaten annemle babamın çöküş dönemi maddi olarak babamın çok borç getirmesi... Eve gelen hacizleri... Ben mesela bir devlet kurumuna gitmişim. Babamın borçlarını öğrenmeye çalışıyordum. Ben böyle ne yapacağız, kapatacağımız yapacak bir şey yok.” şeklinde ifadeleri olduğu gözlenmiştir. Benzer şekilde ID7 kodlu katılımcının da “Annem tarla, bahçe o işleri yapardı. Babam yurtdışındaydı, yetiştiremiyordu. Yeni ayrılmış, yokluk var, çocuk çok. Sürekli mecbur kaldık. Annemize yardım etmek zorundaydık. Kız çocukları olarak. Erkekler de dışarı işinde anneme yardımcı oluyordu.” şeklinde ifadesi olduğu görülmüştür. Bu bulgularla desteklenecek şekilde çocukluk çağında ailenin gelir düzeyinin düşük olmasının ya da aile için ani ekonomik değişikliklerin ebeveynleşmeye yol açan önemli faktörler olduğu düşünülmektedir. Çocukluk çağında ebeveynlerinden birinde ya da ikisinde kronik fiziksel ya da psikolojik rahatsızlık bulunmasının, kardeşin varlığı ve doğum sırasının ebeveynleşme ile ilişkisi bulunamamıştır. Literatür değerlendirildiğinde doğum sırasıyla ilgili olarak çelişkili sonuçlar elde edilmiştir. Yapılan bir çalışmada doğum sırası daha önce olan kardeşin diğer kardeşe göre daha fazla kardeş odaklı ebeveynleşme deneyimlediği bulunurken (Tomeny vd., 2017) diğer çalışmalarda ebeveynleşme ve doğum sırası arasında bir ilişki bulunamamıştır (Cho ve Lee, 2019; Mckenna, 1995). Kardeşe sahip olma ve dolayısıyla doğum sırasının özellikle kendisinden sonra gelen kardeşlere bakım verme yoluyla ebeveynleşmenin ortaya çıkmasını etkilediği düşünülmektedir. Yapılan nitel çalışmada iki katılımcı için özellikle kardeşe bakım vermeyle ebeveynleşme yaşantısının geliştiği ve bu yaşantının olumlu değerlendirildiği düşünülmüştür. ID1 ve ID7 kodlu katılımcıların kendilerinden küçük olan kardeşleri için ebeveynleşmeyi ortaya çıkaracak şekilde fiziksel bakımı üstlendikleri; ID7 kodlu katılımcının kendisinden büyük kardeşleri için de hem fiziksel hem de duygusal ihtiyaçlarını karşıladığı görülmüştür. ID1 kodlu katılımcı, “Yani o sonuçta yetişkin bir insan sen henüz çocuksun. Doğru bir şey değil bu. Çocuğun bu kadar sorumluluğu alması. Çünkü o yaşadıklarını, -kardeşin hep ayak bağı olma durumunu, sanki çocukluğumu yeterince ya da gençliğimi yeterince yaşamadığımı hissettim ben. Çok böyle pozitif hatırlamıyorum. Hep böyle bende bir ayak bağı gibi hatırlıyorum o geçmişi. Arkadaşlarımla olmak istiyordum ama olamıyordum. Ona engel

oluyordu. Olursam da hani diyelim ki bir şekilde kardeşimi parkta bıraktım. Arkadaşlarımla beraberim. Bu sefer onun sorumluluğu beni yiyip bitiriyordu. Acaba başı dertte mi? Güvende mi? Bakmam lazım. Dur şöyle mi böyle mi... Beynimi meşgul ediyordu.” şeklinde kardeşine bakım vermenin zorluklarını paylaşmıştır. Benzer şekilde ID7 kodlu katılımcının “Çocuk bakımı, çok üstlendik fazlasıyla. Kardeşlerime bakmak, büyütme bizimdeydi. İstanbul’a geldikten sonra 13-14 yaşlarında falandım... 4 tane abim vardı, bekar abim. Onlarla kalıyordum. Onlara bakıyordum.” ve “Çocuksun, çok şeyden mahrum kalıyorsun. Adil olduğunu düşünemiyorsun. İsterdim ki annem evde çocuğuna baksın, yemeğini yapsın. Sen en azından git arkadaşlarınınla gez, otur toplan. İşte dersini yap. Oyna. Öyle çok ortamlarımız olmuyordu.” şeklindeki ifadelerinin kardeş bakımına ilişkin yaşadığı duygusal zorlukları yansıttığı düşünülmüştür. Bu sonuçlara göre bu bulguların literatür ile uyumlu olduğu (Duryea, 2007; Tomeny vd., 2017) ancak değerlendirilen örneklem sayısının az olmasına dikkat edilmesi gerektiği düşünülmüştür.

Araştırmanın dikkat çekici sonuçlarından bir diğeri ise ebeveynleşmenin en önemli etkilerinin kişilik ve kişilerarası ilişkiler üzerine olduğunun gözlemlenmesidir. Ebeveynleşmenin katılımcıların kişisel özellikleri ve ilişkileri üzerinde çoğunlukla olumsuz ve katılımcıları zorlayan etkileri olduğu dikkat çekmiştir. Literatür değerlendirildiğinde ebeveynleşme yaşantısının özel bir deneyim kabul edildiği, yetişkinlikteki etkilerinin de bu deneyime özgü nitelikler taşıdığı açıklanmıştır. Bu doğrultuda ebeveynleşme yaşantısına sahip danışanla öncelikle o yaşantının o danışan için nasıl bir yapısının olduğunun ortaya çıkarılmasının; sonrasında hem danışanın güncel sıkıntıları hem de ebeveynleşmeye özgü olası sıkıntıların değerlendirilerek ebeveynleşme odaklı bir psikolojik danışmanlık süreci içinde çalışılmasının uygun olacağı ifade edilmiştir (Dicaccavo, 2006; Hooper, 2008). Belirtilen bilgiler değerlendirildiğinde terapistin sahip olduğu yaklaşım ne olursa olsun ebeveynleşme yaşantısına sahip ve bu yaşantının etkilerini kişiliğinde ve ilişkilerinde deneyimleyen danışanlarla çalışırken öncelikle geçmiş ebeveynleşme yaşantısının onun için nasıl özelliklere sahip olduğunun ölçekler ya da bu çalışmada yapıldığı gibi yapılandırılmış görüşme sorularıyla değerlendirilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Terapi sürecinde ise çocukluk döneminde ebeveynleşme yaşantısına sahip danışanlarla çalışırken belli süreçlere odaklanılması gerektiği düşünülmüştür. Terapide öncelikle danışanın çocukluk yaşantısı kapsamlı bir şekilde dinlenmeli, danışanın o zamanki duygularını ifade etmesi için desteklenmelidir. Danışanın kendisi oldukça zorlayan ancak normal ve olması gereken olarak kabul ettiği ebeveynleşme deneyimini ortaya çıkaran yaşantılara yönelik aslında ne olması gerektiği, ebeveynin ve bir çocuğun sorumluluklarının nasıl olması gerektiği uygun bir zamanda ve ifadeyle açıklanmalıdır. Böylece danışanın geçmişine yönelik kendisini çok zorlasa da belirtilen nedenlerle bastırmak zorunda kaldığı deneyimlerine daha kolay ulaşmasının sağlanabileceği, danışanın geçmişte maruz kaldığı olumsuz deneyime terapist olarak tanık olunarak danışanın desteklenebileceği düşünülmektedir. Danışanın geçmişi bu şekilde yeniden yapılandırıldıktan sonra ya da eş zamanlı olarak geçmiş ebeveynleşme deneyimlerinin şimdiki kişiliğine ve ilişki sorunlarına etkisi arasında bağlantılar kurmanın ve benzerlikleri açığa çıkarmanın önemli olduğu düşünülmektedir. Böylece danışanın geçmişini ve şimdiki yaşantısını bir bütün içinde değerlendirebilmesi ve şimdiki sorunlarının, duygularının, davranışlarının geçmişle ilişkili olarak nasıl geliştiğine ve nedenlerine ilişkin iç görü kazanması sağlanacaktır.

Bununla birlikte kişinin sahip olduğu savunma mekanizmaları da ortaya çıkarılıp yorumlanmalıdır. Danışanların ebeveynleşme yaşantısı nedeniyle özellikle bölme savunma mekanizmasını narsisistik ve mazoşistik bir yapıda kullandığı gösterilmiştir (Wells ve Jones, 1998). Bu doğrultuda özellikle danışanın terapi ilişkisinde ve diğer ilişkilerinde kullandığı bölme savunma

mekanizmasının farkına varmasını sağlamanın önemli olduğu düşünülmektedir. Ebeveynleşme deneyiminde danışan ebeveynlerinin beklentilerini alma ve onları karşılamaya çaba göstermektedir. Bu nedenle bir durum istediği gibi olmadığında, durumlar ve ilişkiler karşısında yetersiz hissettiğinde ortaya çıkan temel duyguların utanç ve suçluluk olacağı düşünülmektedir. Danışanda özellikle utanç ve suçluluk duygusunun terapi sürecinde takip edilmesi ve açığa çıktığında bu duygunun yorumlanması ve yüzleştirme yapılmasının önemli olacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte özellikle utanç, suçluluk, yetersizlik hislerini açığa çıkaran durumlara yönelik bilişsel çarpıtmalar üzerine de çalışılması gerekmektedir. Bu terapi aşamaları ile birlikte ebeveynleşme deneyimine sahip danışan danışanın duygularına, sorunlarının kaynaklarına, savunma mekanizmalarına, bilişsel çarpıtmalarına yönelik içgörü kazandıkça değişim ve dönüşümün sağlanacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda çocukluğunda ebeveynlerinin, sonrasında başkalarının ihtiyaçları yerine kendi istek ve ihtiyaçlarının ne olduğunun ve nasıl karşılanabileceğinin ortaya çıkarılmasının, danışan ve başkası arasındaki uygun sınırların netleştirilmesinin temel terapi hedefleri olması gerektiği düşünülmektedir. Bu doğrultuda danışanın ebeveynleşmeye özgü etkilerden bağımsızlaşarak kendi istek ve ihtiyaçları temelinde ilişkilerini ve yaşamını kurabileceği ve yönetebileceği düşünülmektedir.

Belirtilen terapi yaklaşımı ve tekniklerinin dışında ebeveynleşmeye özgü, çalışmalarla desteklenen terapötik teknik ve müdahalelerin geliştirilmesinin ebeveynleşme yaşantısının olumsuz etkilerini dönüştürmede önemli olabileceği düşünülmektedir. Terapi ile birlikte kişisel gelişim kitapları ve seminerlerin ebeveynleşmenin etkilerini dönüştürmede önemli olduğu düşünüldüğünden kişisel gelişim kitaplarının, seminerlerin bu yaşantıya özgü olarak özelleşmesinin ebeveynleşme yaşantısına sahip bireyler için daha faydalı olacağı düşünülmektedir. Ebeveynleşmenin çocuklukta ebeveyn-çocuk arasındaki ilişkide özgül bir bozulma olması ve ailenin gelir düzeyi, ebeveynlerin boşanması, kaybı ya da yokluğu, ebeveynlerin kronik fiziksel ya da psikolojik rahatsızlığa sahip olması, çok kardeşin olması vb. gibi risk faktörlerinin ebeveynleşme yaşantısının ortaya çıkmasında etkili olmasıyla buna yönelik koruyucu çalışmaların da yürütülebileceği düşünülmektedir. Ebeveynleşme yaşantısı açısından risk grubunda yer alan çocuk ve ergenlere ulaşılarak değerlendirmelerin yapılması; ebeveynleşme yaşantısına sahip ve bu yaşantıdan olumsuz etkilenen çocuk ve ergenlere yönelik koruyucu çalışmaların yürütülmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmaların ebeveynler ve çocuklar şeklinde iki ayrı alanda yapılandırılabilmesi düşünülmektedir. Ebeveynlere yönelik kısımda ebeveynleşmenin ne olduğu, olası ve şu andaki etkileri, ebeveynlerin nasıl davranması gerektiğine yönelik bilgilendirme ve seminerlerin düzenlenmesi şeklinde olabileceği düşünülmektedir. Bunun yanı sıra ebeveynlerin sorumluluklarını alma, kendi içsel ihtiyaçlarını çocuklarına yansıtmama konusunda yaşadıkları güçlükleri konuşabilecekleri, anlayabilecekleri ve çözüm bulabilecekleri bir grup çalışmasının da kalıcı bir değişikliği sağlamak için önemli olacağı düşünülmektedir.

Ebeveynleşme kavramı yurtdışında sıkça çalışılan bir kavram olmasına rağmen ülkemizde ebeveynleşmeyle ilgili çalışmaların yakın zamanda başladığı görülmüştür. Türkiye örneğinin aile yapısı ve çocuğa verilen değer değerlendirildiğinde (Kağıtçıbaşı, 2013; Kağıtçıbaşı ve Ataca, 2015) ebeveynleşme yaşantısı, çocuklukta ve yetişkinlikteki olası olumlu ve olumsuz etkiler açısından yurtdışı örneklemeyle benzer yanları olabileceği gibi farklılıkların da olabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle ebeveynleşme yaşantısı ve etkilerine ilişkin yurtdışı çalışmaların artırılmasının ve kültürlerarası karşılaştırmaların yapılmasının duygusal, araçsal ebeveynleşme, ebeveynleşmeye ilişkin adalet algısı (Jurkovic vd., 2001) ile kardeş-odaklı, ebeveyn odaklı ebeveynleşme, ebeveynleşmeden algılanan yarar (Hooper, 2008) kavramlarının

Türkiye örneklemini için nasıl olduğunun anlaşılmasında ve buna uygun koruyucu müdahalelerin gerçekleştirilmesinde önemli olacağı düşünülmektedir yaşadıkları güçlükleri konuşabilecekleri, anlayabilecekleri ve çözüm bulabilecekleri bir grup çalışmasının oluşturulmasının da kalıcı bir değişikliği sağlamak için önemli olacağı düşünülmektedir.

Nitel çalışma bulgularından elde edilen en dikkat çekici bilgi, yetişkin rolü üstlenme deneyiminin bu rol kim için üstlenilmişse o kişi vefat edene, büyüene ya da evlenene kadar devam ettiğidir. Eğer yetişkin rolü üstlenilen kişi hala yaşıyorsa duygusal ve/veya fiziksel ihtiyaçlarının karşılanmaya devam ettiği görülmüştür (bkz. Tablo 3 “Yetişkin rolünün devamlılığı” ana kategorisi, örn. ID2). Bununla birlikte katılımcıların yarısı yetişkin rolünü üstlenmeye çocukluk çağında başladıklarını, yarısı da ergenlik çağında başladığını ifade etmiştir. Literatür değerlendirildiğinde yetişkin rolü üstlenmeye erken yaşta başlanması ve uzun sürmesi çeşitli olumsuz sonuçlarla ilişkilendirilmiştir (Cho ve Lee, 2019; Jurkovic, 2014; LeGoff, 2001). Ancak yapılan nitel çalışmada yetişkin rolü üstlenme deneyimi sürsün sürmesin ve/veya çocukluk çağında başlasın başlamasın olumsuz duyguların sürdüğü, kişilik ve ilişkiler üzerine olumsuz etkilerinin olduğu görülmüştür. Örneğin çocukluk çağında başlayan ve kardeş odaklı ebeveynleşme yaşantısına sahip ID1 kodlu katılımcı ebeveynleşme deneyimine yönelik olumsuz duygularının sürdüğünden bahsetmiştir: “Annem işten ayrılmıştı, çok işte sosyallikten uzak kalmıştı da, o da işte zor durumlar geçiriyordu falan diyerek...yani onun neden böyle yaptığına dair justify etmek üzerine şeyim oldu, böyle yıllar yılı... travma demeyeyim ben buna ama sırt ağrısı ya da şey ağrısı gibi bir şey. Gençliğimi yaşayamadım, yaşamak istediğim gibi yaşayamadım şeyi var.....”. Ergenlik yıllarında başlayan ve hala devam eden bir ebeveynleşme yaşantısı tanımlayan ID2 kodlu katılımcının ise kişiliğinin olumsuz etkilenen yanlarından bahsettiği görülmüştür: “Kimseye güvenemiyorsunuz güven duygunuz yok.” ve “Annemin rolünü oynadığım arkadaşlarım oluyordu yani daha sert davrandığım, annem gibi davrandığım kamçılıyarak değiştirmeye çalıştım. Herhalde başkalarının sorunlarına biraz burun kıvrırmak, biraz üstten bakmak, o özgüvensizliği kendini beğenir bir halden bakmak olabilir. Sert olduğumu hatırlıyorum, kaba, sert bir yerden konuştuğumu. İlişkilerde çok daha ılımlı bir yerdeyim ve daha yumuşak bir yerdeyim öyle sert değilim artık.” Bu bilgiler değerlendirildiğinde nitel çalışmada literatürden farklı olarak erken ya da geç başlangıçlı ebeveynleşmede ve ebeveynleşme süresinin uzun ya da kısa olmasına göre ebeveynleşmenin olumsuz etkileri açısından bir fark olmadığı düşünülmüştür. “Ebeveynleşmenin şiddetini etkileyen durumlar” ve “Geçmişte yetişkin rolü üstlenmeyi pekiştiren destekler” ana kategorileri bir bütün olarak değerlendirildiğinde çevrenin ve geniş ailenin hem ebeveynleşmenin etkilerinden koruyucu/ebeveynleşmeyi pekiştirici hem de ebeveynleşmenin şiddetini arttırıcı bir konumda yer alabildiği görülmüştür. Bununla birlikte anne ve baba tutumlarının, yetişkin rolü üstlenmeyi pekiştirdiği gibi aile içi ilişkilerle birlikte ebeveynleşmenin olumsuz etkilerine karşı koruyucu olduğu görülmüştür. Yapılan bir çalışmada çocukluğunda anne-baba odaklı duygusal ebeveynleşme deneyimine sahip çocukların yetişkinliklerinde depresif semptomlara sahip olduğu; ancak çocuklukta babadan algılanan sevginin yetişkinlik döneminde çeşitli sorunların ortaya çıkmamasında koruyucu bir faktör olduğu bulunmuştur (Schier vd., 2015). Yapılan nitel çalışmada Tablo 3’te belirtilmiş olan “Geçmişte Yetişkin Rolü Üstlenmeyi pekiştiren destekler” ana kategorisinde ID7 kodlu katılımcının örnek ifadelerinin bu bulguyu destekler nitelikte olduğu düşünülmüştür. Aynı katılımcı aile içi iyi ilişkileri ve ebeveynleşme yaşantısına yönelik şu ifadelerde bulunmuştur: “Çocuklar dışarıda oynardı, biz oynayamazdık. Annem derdi çocuk ağlıyor, çocuğa bakın, çocuğu gezdirin. Çocuğu doyurun, çocuğu yıkayın. Sürekli öyleydi. O yönlerden evet biraz çocukluğumu o an çok fazla

yaşayamadım. Ama şeydi işte biraz böyle geçimsizlik, huzursuzluk olmadığı için bizi çok rahatsız etmedi.” Buna göre aile içi ilişkilerin iyi olması ve babadan algılanan sevgi ve desteğin ebeveynleşme deneyiminin olumsuz etkilerini azalttığı ve yetişkin rolünü üstlenmeye devam etmede pekiştirici bir faktör olduğu düşünülmüştür.

Çevre ve geniş ailenin ebeveynleşmeye olan etkileri sosyal destek bağlamında değerlendirilmiştir. Yapılan bir çalışmada duygusal ve araçsal sosyal desteğin ebeveynleşme ve stres arasındaki ilişkide düzenleyici bir rolü olduğu bulunmuştur (Wingsiong, 2015). Benzer şekilde çocukluğunda yüksek düzeyde ebeveyn odaklı ebeveynleşme algılayan çocuklar arasında algılanan sosyal desteğin düzenleyici bir etkisi olduğu; düşük sosyal desteğe sahip çocukların yüksek düzeyde stres bildirdikleri bulunmuştur (Fair, Tomeny, Riley ve Barry, 2014; Tomeny vd., 2017). Literatürden elde edilen bu bulguların yapılan nitel çalışmada da desteklendiği görülmüştür. ID3 kodlu katılımcının çocukluğunda çevreden aldığı destekle ilgili ifadeleri olduğu görülmüştür (bkz: Tablo 3 “Ebeveynleşmenin Şiddetini Etkileyen Durumlar” ana kategorisi örnek cümle) Benzer şekilde ID6 kodlu katılımcının da geniş ailesinden aldığı destekle ilgili “Dedem bana sen çok şerefli, çok izzetli bir insansın çok iyisin, bu çocuklara para gönderip duruyorsun kendinle ilgilen derdi. Dedem bizi çağırırdı, beni en başa oturturdu. Derdi sen en başa otur. Sen hak ediyorsun.” şeklinde ifadeleri olduğu görülmüştür. Yapılan nitel çalışma bulguları ve literatür değerlendirildiğinde babadan algılanan sevgi ve desteğin, çevreden ve geniş aileden algılanan sosyal desteğin ve iyi aile içi ilişkilerin olmasının hem duygusal hem de fiziksel ebeveynleşmenin olumsuz etkilerine karşı koruyucu olduğu ve yetişkin rolünün devamlılığını pekiştirdiği düşünülmüştür. Bununla birlikte yapılan nitel çalışmada çevre ve geniş aile üyelerinin ebeveynleşmenin olumsuz etkilerini arttırıcı bir etkisinin de olduğu görülmüştür (bkz. Tablo 3.)

Adalet algısı ana kategorisi değerlendirildiğinde katılımcıların çoğunun çocukluk çağı ebeveynleşme yaşantılarının adil olmadığını düşündükleri gözlenmiştir. Bununla birlikte katılımcıların hepsi ebeveynleşme yaşantılarına yönelik olumsuz duygularını ifade etmiştir. Örneğin ID3 kodlu katılımcı ebeveynleşmeye ilişkin adalet algısına yönelik “Adı üstünde çocuksun yani yaş itibari ile adil olmadığını düşünüyorum. Bir de evde tek kızdım dediğim gibi yani diyelim üç kız kardeş olsaydık belki daha paylaşımcı olacaktık. Tek bir kız olduğumdan dolayı adil olmadığını düşünüyorum. Hani babam da abim de yardımcı oluyordu ama onlar çalıştığı için sanki ben daha boştaymışım gibi bende daha çok sorumluluk birikmişti.” ifadelerinde bulunurken, ebeveynleşmeye ilişkin duygularına yönelik “Çocukluğumu yaşayamadım. O zaman sanki kendimi 40 yaşında gibi hissediyordum.” şeklinde olumsuz duygularını belirtmiştir. Literatür değerlendirildiğinde Jurkovic (2014) çocuğun ebeveynleşme yaşantısına yönelik adalet algısında gerçekleşen bir bozulmanın çocuğun kendisinin, ebeveynlerinin, toplumun bu yaşantıyı kabul edip etmemesine bakılmaksızın çocuğun sömürülmesi olarak kabul edilmesi gerektiğini ve bunun yıkıcı ebeveynleşme olduğunu belirtmektedir. Jankowski, Hooper, Sandage ve Hannah (2013) yaptıkları bir çalışmada algılanan adaletsizliğin ebeveynleşme ve psikopatolojiler arasındaki ilişkide bir aracı etkisi olduğunu göstermiştir. Ebeveynleşme düzeyi arttıkça algılanan adaletsizliğin ve psikopatoloji düzeyinin arttığı bulunmuştur. Literatür ve nitel çalışma bulguları değerlendirildiğinde ebeveynleşmenin ne olursa olsun (örn. koruyucu faktörler) adil olarak değerlendirilmediği; olumsuz duygular ve sonuçlarla ilişkili olduğu düşünülmüştür.

Nitel çalışmadan elde edilen bulgulara göre “İstekleri yapmaya ilişkin engeller” şeklinde bir alt kategorinin ortaya çıktığı görülmüştür. Bu kategoride katılımcılar ebeveynleşme deneyimi nedeniyle gerçekleştirilemeyen istekler de gerçekleştirmedikleri isteklerinden bahsetmişlerdir. ID1

kodlu katılımcı “Uzunca bir süre çocuk sahibi olmak istemedim mesela. O sorumluluk beni o kadar yordu ki diyeyim, çocuk sahibi olma fikrini böyle şey yapmadım. Kardeşimle yaş farkımız çok fazla. Hiç böyle bir kardeş ilişkisini yaşayamadık. O yüzden ben eskiden iki çocuk isterdim. İki çocuk olursa da maksimum 4-5 yaş fark olmalı ki o şey olmasın. Benim yaşadığımı o yaşamasın diye. O 4-5 yaş fark arasında çocuk yapamadık. Ondan sonra da dedim ben yapmam yani. Kendim yaşadım. Burada bir kardeş ilişkisini yaşaması gerektiği zaman yaşayamıyor. O durumda hani kardeş yapmak için yapmanın anlamı yok diyerek tek çocukta kaldım mesela” şeklinde çocuğa yönelik çelişkilerini ve engellerini dile getirmiştir. ID2 kodlu katılımcı “Durumu olmayan aile olarak hep şu zihniyetle yetiştirildik. İyi para kazanılacak bir işe girmeniz gerek; çünkü biz size bakamayacağız. Aslında kötü bir şey değildi; ama iletişim çok kötüydü. Ben o yüzden çok istediğim tiyatro bölümü okumadım çünkü tiyatro bölümü para kazandırmaz.” şeklinde tiyatro bölümü okumaya yönelik gerçekleşmeyen bir istediğinden bahsetmiştir. ID3 kodlu katılımcı “Yurt dışına gidip okumayı isterdim ama gidemedim. Bunu çok isterdim sadece bu içimde kaldı. Yurt dışını görseydim, bir dil öğrenseydim kısmı çocuklukla birlikte bende kapanmış oldu. Bu sorumluluklardan sebep.” şeklinde yurt dışında okumaya yönelik gerçekleşmeyen bir isteğine değinmiştir. ID6 kodlu katılımcı ise “Üniversitedeki hocam üniversitede kalmam için çok ısrar etti, çok destek olacağını ve bunu yapmam gerektiğini düşündüğünü söyledi. Benim de bir yanım istiyordu ama daha büyük bir yanım eve dönmem gerektiğini, ailem ve kardeşlerimle ilgilenmem gerektiğini düşünüyordu. Hocama da öyle söyledim, “ben kalamam kalmak isterim ama kalamam” dedim. Ama istek olarak kalma isteğim çok bastırıydu kalırdım. Annemler bir şey demezdi yani.” şeklinde bir ifadesi olduğu görülmüştür. Bu bulgulara göre ebeveynleşme yaşantısının hem kısa hem de uzun dönemde isteklerin gerçekleştirilmesinin engellenmesi yoluyla da olumsuz bir etkiye sahip olduğu düşünülmüştür. Çalışmada belli bir kategoriye girmeyen ancak ebeveynleşmenin kavramsallaştırılması ve çeşidi açısından önemli olduğu düşünülen birkaç ifade olduğu görülmüştür. ID2 kodlu katılımcı annesine yönelik olarak “Ben annemi hep dert ortağı olarak dinlerdim.”, “Annem hep hıncını benden çıkarırdı benim de ona iyi bir çocuk olmaya çalıştığım bir dönem oldu. Ama annem de sanki biz kocasımıyız gibi hıncını hep bizden çıkardı.” ve “Ben de bu kavganın arasında sinirlenen bir çocuktum aslında. Annemin yanlış yaptığını, bize her şeyi yansıttığını yanlış olduğunu görüyordum.” şeklinde dikkati çeken ifadeler olduğu gözlenmiştir. İlk ifadenin ebeveynleşmenin “yetişkinleştirme” çeşidini (Kerig, 2005) yansıtırken son iki ifadenin “eş haline gelme” çeşidini yansıttığı (Engfer, 1988; Kerig, 2005) düşünülmektedir. Buna göre bu çalışmada değerlendirilen araçsal ve duygusal ebeveynleşmenin dışında literatürle uyumlu olarak ebeveynleşmenin birçok görünümü ve çeşidi olduğu yapılan bu nitel çalışma ile de gösterildiği düşünülmüştür.

Çalışmanın Sınırlılıkları

Çalışmanın sınırlılıkları değerlendirildiğinde en önemli sınırlılığın nitel çalışmaya dahil edilen katılımcı özellikleri ve sayısı olduğu düşünülmüştür. Literatürde, belirtilen demografik değişkenlerin ebeveynleşme ve evlilik uyumuyla ilişkisi gösterilmiş; ancak yapılan çalışmada sadece ebeveynlerin boşanma durumu ve gelir düzeylerinin ebeveynleşme yaşantısı ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Bunun yanı sıra ebeveynleşme yaşantısına sahip katılımcıların birinin çocukluk çağında ebeveyninin vefat etmesi (ID3) ve birinin de önemli yaşlarda babasının evde olmamasının (ID7) ebeveynleşmenin ortaya çıkmasına etki eden faktörler olarak değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda sonraki çalışmalarda çocukluk çağında sadece ebeveynlerin boşanma

durumunun değil, ebeveyn kaybı ve yokluğunun da ebeveynleşme ile ilişkisi açısından değerlendirilmesi gerektiği düşünülmüştür.

Başka bir nicel çalışmanın devamı niteliğindeki bu nitel çalışmaya nicel çalışmadaki “Fili Sorumluluk Ölçeği-Yetişkin Versiyonu”nda bir ve iki standart sapma yüksek olan ve çalışmaya katılmayı kabul eden katılımcılar dahil edilmiştir. Ölçek toplam puanından iki standart sapma yüksek alan ve nitel çalışmaya katılmayı kabul eden iki katılımcı; bir standart sapma yüksek alan ve nitel çalışmaya katılmayı kabul eden beş katılımcı olmuştur. Nitel çalışmadan önemli bilgiler edinildiği düşünülse de ebeveynleşme yaşantısını şiddetli deneyimleyen katılımcı sayısının azlığı nedeniyle ebeveynleşme yaşantısına yönelik kısıtlı bilgiler elde edildiği düşünülmektedir. Bu doğrultuda sonraki çalışmalarda örneklem sayısının artırılması, ölçek toplam puanından iki standart sapma yüksek alan katılımcıların nitel çalışmaya dahil edilmesi ve nitel çalışmada yer alan katılımcı sayısının artırılmasının da ebeveynleşme yaşantısının daha iyi anlaşılmasını ve araştırma değişkenleriyle ilişkilerin daha açık ortaya konulmasını sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akça, S. (2017). Kohut’un kendilik nesnesi ihtiyaçları bağlamında kırılğan narsisizmin incelenmesi: Bir vaka örneği. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 4(1), 1-13. <https://doi.org/10.31682/ayna.470729>
- Bourassa, K. (2010). *Compulsive Caregiving: Emotional Parentification in Childhood and Its Association With Romantic Relationships in Late Adolescence and Early Adulthood*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, University of Virginia.
- Bowlby, J. (1982). Attachment and loss: Retrospect and prospect. *American Journal of Orthopsychiatry*, 52(4), 664. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.1982.tb01456.x>
- Bradlee, P. M., & Emmons, R. A. (1992). Locating narcissism within the interpersonal circumplex and the five-factor model. *Personality and Individual Differences*, 13(7), 821-830. [https://doi.org/10.1016/0191-8869\(92\)90056-U](https://doi.org/10.1016/0191-8869(92)90056-U)
- Brady, E. M., & Spark, G. M. (1966). Institutionalization of the aged: A family crisis. *Family Process*, 5(1), 76-90. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.1966.00076.x>
- Carroll, J. J., & Robinson, B. E. (2000). Depression and parentification among adults as related to parental workaholism and alcoholism. *The Family Journal*, 8(4), 360-367. <https://doi.org/10.1177/1066480700084005>
- Cho, A., & Lee, S. (2019). Exploring effects of childhood parentification on adult-depressive symptoms in Korean college students. *Journal of Clinical Psychology*, 75(4), 801-813. <https://doi.org/10.1002/jclp.22737>
- Dial, S. N. (2014). *Children as Adults: A Phenomenological Inquiry into the Process of Parentification*. Yayınlanmamış doktora tezi, Texas Tech University.
- DiCaccavo, A. (2006). Working with parentification: Implications for clients and counselling psychologists. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 79(3), 469-478. <https://doi.org/10.1348/147608305X57978>
- Duryea, M. M. (2007). *Mothers With Chronic Physical Illness and The Parentification of Their Children*. Yayınlanmamış doktora tezi, The University of New Mexico.

- East, P. L. (2010). Children's provision of family caregiving: Benefit or burden? *Child Development Perspectives*, 4(1), 55-61. <https://doi.org/10.1111/j.1750-8606.2009.00118.x>
- Engfer, A. (1988). The interrelatedness of marriage and the motherchild relationship. Robert A. Hinde & Joan Stevenson Hinde (Ed.), *Relationships Within Families: Mutual Influences* içinde (s.104-118). Oxford University Press.
- Fair, C. E., Tomeny, T. S., Riley, R., & Barry, T. (2014). *Developmental disabilities: Parentification, support, and siblings* (poster). National Association for the Dually Diagnosed, Mississippi.
- Fraley, R. (2002). Attachment stability from infancy to adulthood: Meta-analysis and dynamic modeling of developmental mechanisms. *Personality and Social Psychology Review*, 6(2), 123-151. https://doi.org/10.1207/S15327957PSPR0602_03
- Fraley, R. C., & Davis, K. E. (1997). Attachment formation and transfer in young adults' close friendships and romantic relationships. *Personal Relationships*, 4(2), 131-144. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.1997.tb00135.x>
- Fullinwider-Bush, N. E. L. L., & Jacobvitz, D. B. (1993). The transition to young adulthood: Generational boundary dissolution and female identity development. *Family Process*, 32(1), 87-103. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.1993.00087.x>
- Goff, J. F. L. (2001). Fundamentals of theory and practice revisited: Boszormenyi-Nagy and contextual therapy: An overview. *Australian and New Zealand Journal of Family Therapy*, 22(3), 147-157. <https://doi.org/10.1002/j.1467-8438.2001.tb00469.x>
- Hooper, L. M. (2008). Defining and understanding parentification: Implications for all counselors. *Alabama Counseling Association Journal*, 34(1), 34-43.
- Jankowski, P. J., Hooper, L. M., Sandage, S. J., & Hannah, N. J. (2013). Parentification and mental health symptoms: Mediator effects of perceived unfairness and differentiation of self. *Journal of Family Therapy*, 35(1), 43-65. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6427.2011.00574.x>
- Jurkovic, G. J. (2014). *Lost childhoods: The plight of the parentified child*. Routledge.
- Jurkovic, G. J., Thirkield, A. ve Morrell (2001). Parentification of adult children of divorce: A multidimensional analysis. *Journal of Youth and Adolescence*, 30(2), 245-257. <https://doi.org/10.1023/A:1010349925974>
- Kagıtcıbası, C. (2013). Adolescent autonomy-relatedness and the family in cultural context: What is optimal? *Journal of Research on Adolescence*, 23(2), 223-235. <https://doi.org/10.1111/jora.12041>
- Kagıtcıbası, C., ve Ataca, B. (2015). Value of children, family change, and implications for the care of the elderly. *Cross-Cultural Research*, 49(4), 374-392. <https://doi.org/10.1177/1069397115598139>
- Kaplow, J. B., & Widom, C. S. (2007). Age of onset of child maltreatment predicts long-term mental health outcomes. *Journal of Abnormal Psychology*, 116(1), 176-187. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.116.1.176>

- Kerig, P. K. (2005). Revisiting the construct of boundary dissolution: A multidimensional perspective. *Journal of Emotional Abuse*, 5(2-3), 5-42. https://doi.org/10.1300/J135v05n02_02
- Martin, M. T. (1996). *Mother-daughter Relations in Divorced Families: Parentification and Internalizing and Relationship Problems*. Yayınlanmamış doktora tezi, University of Virginia.
- McKenna, S. (1995). *A Causal Model of Family Influence: The Effects of Family Structure, Birth Order, Familial Satisfaction, and Parentification*. Yayınlanmamış doktora tezi, University of Arkansas.
- Minuchin, P. (1985). Families and individual development: Provocations from the field of family therapy. *Child Development*, 56(2), 289-302. <https://doi.org/10.2307/1129720>
- Nuttall, A. K., Coberly, B., & Diesel, S. J. (2018). Childhood caregiving roles, perceptions of benefits, and future caregiving intentions among typically developing adult siblings of individuals with autism spectrum disorder. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 48(4), 1199-1209. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.5.469>
- Perris, C., & Andersson, P. (2000). Experiences of parental rearing and patterns of attachment in adulthood. *Clinical Psychology & Psychotherapy: An International Journal of Theory & Practice*, 7(4), 279-288. [https://doi.org/10.1002/1099-0879\(200010\)7:4<279::AID-CPP260>3.0.CO;2-7](https://doi.org/10.1002/1099-0879(200010)7:4<279::AID-CPP260>3.0.CO;2-7)
- Schier, K., Herke, M., Nickel, R., Egle, U. T., & Hardt, J. (2015). Long-term sequelae of emotional parentification: A cross-validation study using sequences of regressions. *Journal of Child and Family Studies*, 24(5), 1307-1321. <https://doi.org/10.1007/s10826-014-9938-z>
- Sroufe, L. A., & Ward, M. J. (1980). Seductive behavior of mothers of toddlers: Occurrence, correlates, and family origins. *Child Development*, 51(4), 1222-1229. <https://doi.org/10.2307/1129564>
- Stein, J. A., Riedel, M., & Rotheram-Borus, M. J. (1999). Parentification and its impact on adolescent children of parents with AIDS. *Family Process*, 38(2), 193-208. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.1999.00193.x>
- Tomeny, T. S., Barry, T. D., & Fair, E. C. (2017). Parentification of adult siblings of individuals with autism spectrum disorder: Distress, sibling relationship attitudes, and the role of social support. *Journal of Intellectual & Developmental Disability*, 42(4), 320-331. <https://doi.org/10.3109/13668250.2016.1248376>
- Tompkins, T. L. (2007). Parentification and maternal HIV infection: Beneficial role or pathological burden? *Journal of Child and Family Studies*, 16(1), 108-118. <https://doi.org/10.1007/s10826-006-9072-7>
- Valleau, M. P., Bergner, R. M., & Horton, C. B. (1995). Parentification and caretaker syndrome: An empirical investigation. *Family Therapy: The Journal of the California Graduate School of Family Psychology*, 22(3), 157-164.
- Van Loon, L. M., Van de Ven, M. O., Van Doesum, K. T., Hosman, C. M., & Witteman, C. L. (2017). Parentification, stress, and problem behavior of adolescents who have a parent

- with mental health problems. *Family Process*, 56(1), 141-153. <https://doi.org/10.1111/famp.12165>
- Waters, E., Merrick, S., Treboux, D., Crowell, J., & Albersheim, L. (2000). Attachment security in infancy and early adulthood: A twenty-year longitudinal study. *Child Development*, 71(3), 684-689. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00176>
- Wells, M., & Jones, R. (2000). Childhood parentification and shame-proneness: A preliminary study. *American Journal of Family Therapy*, 28(1), 19-27. <https://doi.org/10.1080/019261800261789>
- Weisner, T. S., Gallimore, R., Bacon, M. K., Barry, H., Bell, C., Novaes, S. C., Edwards, C. P., Goswami, B. B., Minturn, L., Nerlove, S. B., Koel, A., Ritchie, J. E., Rosenblatt, P. C., Singh, T. R., Sutton-Smith, B., Whiting, B. B., Wilder, W. D., & Williams, T. R. (1977). My brother's keeper: Child and sibling caretaking. *Current Anthropology*, 18(2), 169-190. <https://doi.org/10.1086/201883>
- West, M. L., & Keller, A. E. (1991). Parentification of the child: A case study of Bowlby's compulsive care-giving attachment pattern. *American Journal of Psychotherapy*, 45(3), 425-431. <https://doi.org/10.1176/appi.psychotherapy.1991.45.3.425>
- Wingsiong, A. C. (2015). *Parentification, Coping, and Distress In Siblings of Individuals With and Without Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder (ADHD)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, University of Windsor.
- Winnicott, D. W. (1960). Ego distortion in terms of true & false self. *The maturational processes & the facilitating environment* içinde (s.140-152). Hogarth.
- Zencir, T. (2018). *Çocuklukta Ebeveynleştirilme, Evlilik Doyumu ve Depresyon*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.